

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CLAUS GULMANN

της 9ης Φεβρουαρίου 1994 *

*Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Το Oberlandesgericht του Düsseldorf υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το ζήτημα αν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ (που έχει καταστεί Συνθήκη ΕΚ) εμποδίζουν έναν δικαιούχο εμπορικού σήματος σε κράτος μέλος να αντιταχθεί στην εισαγωγή, από άλλο κράτος μέλος, εμπορευμάτων φερόντων όμοιο εμπορικό σήμα, όταν η εισαγωγή γίνεται μέσω εταιρίας θυγατρικής δικαιούχου ομοίου σήματος σ' αυτό το άλλο κράτος μέλος και όταν ο τελευταίος έχει αποκτήσει το σήμα μέσω συμβάσεως από εταιρία θυγατρική της επιχειρήσεως που αντιτίθεται στην εισαγωγή.

Ένα τμήμα της παραγωγής των εγκαταστάσεων θερμάνσεως ήταν συγκεντρωμένο στη Γαλλία απ' όπου οι εγκαταστάσεις αυτές εξάγονταν στην υπόλοιπη Ευρώπη και κυρίως στην Ιταλία και την Ισπανία. Κατά την περίοδο 1975/76, ο όμιλος αντιμετώπισε οικονομικές δυσχέρειες στον τομέα της θερμάνσεως και, κατά συνέπεια, αποφάσισε να σταματήσει τη δραστηριότητά του όσον αφορά τον τομέα αυτό. Έκτοτε η δραστηριότητα αυτή δεν επανελήφθη.

3. Η γερμανική θυγατρική της American Standard, η Ideal-Standard GmbH, χρησιμοποιεί από το 1951 την εμπορική επωνυμία Ideal-Standard και είναι δικαιούχος του γερμανικού σήματος Ideal-Standard το οποίο ναι μεν καταχωρίστηκε το 1976, πλην όμως η κατάθεση θεωρήθηκε ως ισχύουσα από το 1972 όσον αφορά, ιδίως, τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως και τους εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής. Σύμφωνα με απόφαση του ομίλου, η Ideal-Standard GmbH εμπορεύεται, από το 1976, αποκλειστικά εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής.

A — Το ιστορικό της διαφοράς και το προδικαστικό ερώτημα

2. Η American Standard είναι ένας αμερικανικός όμιλος που διαθέτει θυγατρικές εταιρίες, κυρίως, στη Γερμανία και τη Γαλλία. Μέχρι το 1976 ο όμιλος αυτός παρήγε και διέθετε στο εμπόριο εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής και εγκαταστάσεις θερμάνσεως.

4. Η γαλλική θυγατρική της American Standard, η Ideal-Standard SA, ήταν δικαιούχος του γαλλικού σήματος Ideal-Standard μέχρι το 1984, τόσο για τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως όσο και για τους εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής. Το σήμα καταχωρίστηκε για πρώτη φορά το 1949. Ένας πτωχευτικός συμβιβασμός που έγινε το 1975 κατέληξε στη σύναψη μιας συμβάσεως μισθώσεως εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως σύμφωνα με την οποία οι παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες της εταιρίας αναφορικά με εγκαταστάσεις θερμάνσεως ανελήφθησαν από τη Société Nouvelle Ideal Standard, η

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η δανική.

οποία ανήκε στη Société Générale de fonderie (στο εξής: SGF), και από την εταιρία του Dietrich, και στη συνέχεια, από το 1979, μόνο από τη SGF. Η σύμβαση μισθώσεως εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως εξέπνευσε το 1980. Ωστόσο, η SGF επιθυμούσε να διατηρήσει τη δραστηριότητά της στον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως και να εμπορεύεται τα οικεία προϊόντα υπό το σήμα Ideal Standard. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η Ideal-Standard SA μετεβίβασε στη SGF, με σχετική σύμβαση της 6ης Ιουλίου 1984, τις παραγωγικές της μονάδες όσον αφορά τον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως και το σήμα της σχετικά με τις ίδιες αυτές εγκαταστάσεις¹. Στη συνέχεια, η SGF, η οποία ανήκει στον γαλλικό όμιλο Nord Est, μεταβίβασε το εμπορικό σήμα σε άλλη εταιρία του ίδιου ομίλου, την Compagnie Internationale du Chauffage (στο εξής: C. I. CH.)². Η Ideal-Standard SA εξακολουθεί να είναι ο δικαιούχος του σήματος όσον αφορά εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής.

5. Η C. I. CH. κατασκευάζει στη Γαλλία εγκαταστάσεις θερμάνσεως υπό το σήμα Ideal Standard. Από το 1988 η εταιρία αυτή πωλεί τα προϊόντα της στη Γερμανία μέσω της γερμανικής της θυγατρικής, της Internationale Heiztechnik GmbH (στο εξής: IHT)³.

1 — Από το σημείο 1 α της σχετικής συμβάσεως προκύπτει ότι η Ideal-Standard SA μεταβίβασε όλα της τα δικαιώματα επί του σήματος Ideal Standard στη Γαλλία, συμπεριλαμβανομένων και των υπερχονδίων διαμερισμάτων και εδαφών, στην Αλγερία και την Τυνησία, όσον αφορά την κατασκευή, εμπορία και πώληση προϊόντων θερμάνσεως.

2 — Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανεφέρθη ότι η Ideal-Standard SA προσέφυγε ενώπιον του Tribunal de grande instance του Παρισιού ζητώντας να κηρυχθεί ανίσχυρη η μεταβίβαση του εμπορικού σήματος της SGF στη C. I. CH., επικαλούμενη σχετικώς το γεγονός ότι η συμφωνία μεταξύ της Ideal-Standard SA και της SGF περιελάμβανε ρήτρα προτιμήσεως υπέρ της Ideal-Standard SA, για την περίπτωση νέας μεταβίβασης, η δε εν λόγω εταιρία φρονεί ότι η SGF δεν τηρήσε την εν λόγω συμφωνία.

3 — Η IHT έχει διαθεθεί, από τον Ιούλιο του 1992, στα δικαιώματά της την εταιρία Ideal Heizungstechnik GmbH, η οποία εγγράφη στο εμπορικό μητρώο στις 31. 10. 1988.

Τούτο οδήγησε την Ideal-Standard GmbH⁴ στο να ασκήσει κατά της IHT αγωγή επί παραλείψεως χρησιμοποίησεως σήματος⁵, ζητώντας να απαγορευθεί στην IHT να εμπορεύεται τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως στη Γερμανία υπό το σήμα Ideal Standard καθώς και να μνημονεύει το σήμα αυτό στις αγγελίες, τους τιμοκαταλόγους κ. λπ. Το Landgericht του Düsseldorf έκανε δεκτά τα αιτήματα της Ideal-Standard GmbH. Κατά της αποφάσεως αυτής ασκήθηκε έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht του Düsseldorf, το οποίο και υπέβαλε στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Υφίσταται παράνομος περιορισμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών κατά την έννοια των άρθρων 30 και 36, όταν πρέπει να απαγορευθεί σε μια θυγατρική εταιρία — η οποία ασκεί δραστηριότητές στο κράτος μέλος Α — ενός κατασκευαστή εγκατεστημένου στο κράτος μέλος Β, να χρησιμοποιεί, ως σήμα, την επωνυμία Ideal Standard, λόγω κινδύνου συγχύσεως με διακριτικό γνώρισμα της ίδιας καταγωγής, δεδομένου ότι ο κατασκευαστής αυτός χρησιμοποιεί νομίμως την επωνυμία αυτή στη χώρα καταγωγής του δυνάμει προστατευόμενου εκεί σήματος, το οποίο έχει αποκτήσει εκ μεταβιβάσεως και το οποίο ανήκε αρχικώς σε θυγατρική εταιρία της επιχειρήσεως η οποία αντιτίθεται, εντός του κράτους μέλους Α, στην εισαγωγή εμπορευμάτων φερόντων το σήμα Ideal Standard;»

4 — Εφεσβλήτη της κύριας δίκης είναι η εταιρία Wabco Standard-GmbH, η οποία έχει αναλάβει, από την 1. 1. 1991, τη διεύθυνση της Ideal-Standard GmbH.

5 — Εκτός της IHT, εφεσίων της κύριας δίκης είναι και ο Uwe Danziger, μηχανικός, ο οποίος απασχολήθηκε μέχρι το 1975 στην Ideal-Standard GmbH και, στη συνέχεια, στην IHT.

Β — Συνοπτική περιγραφή των σημαντικών τέρων προβλημάτων που τίθενται εν προκειμένω

θεωρούν ότι πρέπει να υπερισχύσουν θεωρήσεις συνδεδεμένες με την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας.

6. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, υπέβαλαν παρατηρήσεις οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή.

7. Στις υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις, θεωρείται ως δεδομένο ότι η διάταξη του γερμανικού νόμου περί σημάτων, που επιτρέπει να απαγορεύεται η διάθεση εμπορευμάτων, αποτελεί μέτρο καλυπτόμενο από το άρθρο 30, το οποίο απαγορεύει ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών και μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος μεταξύ κρατών μελών και, επομένως, το ασκούν αποφασιστική επιρροή ζήτημα είναι το αν το μέτρο αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης, το οποίο μνημονεύει μία σειρά λόγων δυναμένων να δικαιολογήσουν τέτοιες απαγορεύσεις ή περιορισμούς, όπως λόγοι προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας.

8. Επομένως, με την απάντηση που θα δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να επιτευχθεί η εξισορρόπηση δύο αντιμαχόμενων συμφερόντων, συγκεκριμένα, αφενός, του συμφέροντος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και, αφετέρου, αυτού της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Η ΙΗΤ και η Επιτροπή δίδουν, σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη, περισσότερη βαρύτητα στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, ενώ η Ideal-Standard GmbH και η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση

9. Οι παρατηρήσεις βασίζονται στην απόφαση του Δικαστηρίου, της 17ης Οκτωβρίου 1990 στην υπόθεση HAG II ⁶, όπου το Δικαστήριο προέβη στην ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, στο πλαίσιο μιας καταστάσεως όπου το δικαίωμα επί του σήματος είχε καταταμηθεί μεταξύ διαφόρων δικαιούχων συνεπεία απαλλοτριώσεως. Η σύγκρουση των δύο αντιτιθεμένων συμφερόντων έκανε να κλίνει ο ζυγός υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε μια τέτοια κατάσταση, κάθε δικαιούχος σήματος μπορούσε να αντιταχθεί στην εισαγωγή στο κράτος μέλος όπου διαθέτει δικαίωμα σήματος εμπορευμάτων κατασκευασμένων από άλλον δικαιούχο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο τροποποίησε την απόφασή του της 3ης Ιουλίου 1974 στην υπόθεση HAG I ⁷.

Η Ideal-Standard GmbH και οι δύο κυβερνήσεις διατείνονται ότι από το σκεπτικό της αποφάσεως αυτής προκύπτει ότι το ίδιο αποτέλεσμα πρέπει να ισχύσει και στην υπό κρίση υπόθεση, ενώ η ΙΗΤ και η Επιτροπή ισχυρίζονται ότι υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ της καταστάσεως στην υπόθεση HAG II, όπου το δικαίωμα επί του σήματος είχε καταταμηθεί λόγω απαλλοτριώσεως και της καταστάσεως στην υπό κρίση υπόθεση, όπου το δικαίωμα επί του σήματος έχει καταταμηθεί μέσω συμβάσεως μεταβιβάσεως.

6 — C-10/89, SA CNL-SUCAL NV κατά HAG GF, Συλλογή 1990, σ. I-3711.

7 — 192/73, Van Zuylen Frères κατά HAG AG, Συλλογή τόμος 1974, σ. 371.

10. Τρία είναι τα βασικά στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα. Πρώτον, ποια σημασία πρέπει να δοθεί στην εκ μέρους του μεταβιβασαντος συγκατάθεση για την εμπορία από τον προς ον η μεταβίβαση των προϊόντων του υπό το μεταβιβασθέν εμπορικό σήμα. δεύτερον, ποια είναι η σημασία, υπό το φως της ουσιαστικής λειτουργίας του, του ειδικού αντικειμένου του δικαιώματος επί του σήματος και, τρίτον, ποια σημασία πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι η έννομη σχέση μεταξύ των δύο διαδίκων καλύπτεται, επίσης, τουλάχιστον δυνητικώς, από το άρθρο 85 της Συνθήκης. Θα χρειαστεί εξάλλου να δοθεί απάντηση σε μια σειρά άλλων ερωτημάτων.

Νομίζω ότι οι προτάσεις μου πρέπει να διαρθρωθούν κατά τον ακόλουθο τρόπο.

11. Το πρώτο ερώτημα που πρέπει να τεθεί είναι αν μπορούν να τύχουν εφαρμογής τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης. Η εξέταση αυτή είναι αναγκαία για δύο λόγους.

12. Ο πρώτος λόγος έχει σχέση με την προβολή του ισχυρισμού ότι στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση όχι βάσει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης αλλά βάσει παραγώγου, όσον αφορά τον τομέα αυτό, κοινοτικού δικαίου. Το ερώτημα αυτό θα εξετασθεί στο τμήμα Γ.

13. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι πρόκειται εδώ για ένα εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων το οποίο οφεί-

λεται σε μια σύμβαση μεταβίβασης και αφορά την άμεση σχέση μεταξύ μεταβιβασαντος και προς ον η μεταβίβαση: βλ. σχετικώς το τμήμα Η. Από την εξέταση της νομολογίας του Δικαστηρίου που πρόκειται να κάνω στο τμήμα Δ θα καταδειχθεί ότι, μέχρι σήμερα, το Δικαστήριο εκδικάζει τέτοιες υποθέσεις βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης, το οποίο απαγορεύει όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

Οι υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις παρουσιάζουν το κοινό γνώρισμα ότι όλες συμφωνούν ως προς το ότι είναι δυνατό το άρθρο 85 της Συνθήκης να τύχει εφαρμογής σε μια σύμβαση μεταβιβάσεως σήματος. Ωστόσο, τα υπομνήματα δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση το γεγονός ότι τα άρθρα 30 και 36 εφαρμόζονται επίσης στις άμεσες σχέσεις μεταξύ μεταβιβασαντος και προς ον η μεταβίβαση. Και αυτή ακριβώς η άποψη αποτελεί τη βάση επί της οποίας το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει το προδικαστικό ερώτημα το οποίο αναφέρεται αποκλειστικά στα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

Φαίνεται ότι η άποψη αυτή είναι σύμφωνη και με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Ακόμα και αν η αιτία παρεμπόδισης του εμπορίου ευρίσκεται στη συναφθείσα σύμβαση μεταβιβάσεως, το ίδιο το εμπόδιο έγκειται στην απαγόρευση εισαγωγής που έχει επιβληθεί από εθνικό δικαστήριο βάσει της σχετικής με τα σήματα νομοθεσίας, δηλαδή ενός μέτρου δημοσίου δικαίου καλυπτομένου από το άρθρο 30 της Συνθήκης. Επομένως, θα λάβω, στη συνέχεια, θέση επί της υποθέσεως όπως αυτή παρου-

σιάστηκε στο Δικαστήριο. Στο τμήμα I θα ασχοληθώ με τη σημασία που πρέπει να δοθεί, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 30, στο γεγονός ότι, κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 85 παρέχει τη βάση που είναι κατάλληλη για να εκδοθεί απόφαση ως προς τη νομιμότητα, από πλευράς κοινοτικού δικαίου, των σχετικών με τη χωριστή μεταβίβαση σημάτων συμβάσεων που παρέχουν στους συμβαλλομένους τη δυνατότητα να προστατεύουν, όσον αφορά τις αμοιβαίες τους σχέσεις, τις αντίστοιχες τους αγορές.

14. Η συνοπτική μου αναφορά στη νομολογία του Δικαστηρίου στο τμήμα Δ με ωθεί στο να αναρωτηθώ αν οι θεσπισθείσες από το Δικαστήριο αρχές, όσον αφορά την κοινή προέλευση και ανάλωση, περιλαμβάνουν και τη λύση του τεθέντος εν προκειμένω προβλήματος. Όπως θα φανεί, η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική (τμήματα Ε και ΣΤ).

15. Αντιθέτως, η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα θα εξαρτηθεί από τη στάθμιση ουσιαστικών θεωρήσεων. Πριν λάβω θέση όσον αφορά τη στάθμιση αυτή, έκρινα χρήσιμο, αφενός, να εκθέσω τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά του δικαίου περί σημάτων (τμήμα Ζ) και, αφετέρου, να αναρωτηθώ ως προς τη σημασία του γεγονότος ότι το σήμα στη Γαλλία δεν μεταβιβάστηκε από την Ideal-Standard GmbH, η οποία αντιτίθεται στην εισαγωγή στη Γερμανία, αλλά από θυγατρική αυτής εταιρία (τμήμα Η).

16. Η στάθμιση των ουσιαστικών θεωρήσεων στην οποία πρόκειται να προβώ σύγκειται από τρία τμήματα. Στο τμήμα Θ θα εκφέρω τη γνώμη μου σχετικά με τους λόγους που νομίζω ότι παρουσιάζουν αποφασιστική για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν ερώτημα σημασία. Στο τμήμα I θα εξετάσω μια σειρά προσθέτων

επιχειρημάτων που προβλήθηκαν κατά τη διαδικασία αλλά που, κατά την άποψή μου, δεν ασκούν επιρροή ή ασκούν απλώς περιορισμένη επιρροή. Στο τμήμα Κ θα λάβω θέση ως προς τη σημασία του άρθρου 85 για την επίλυση της διαφοράς.

Όπως θα φανεί, πρόκειται για μια δύσκολη στάθμιση. Αν η Συνθήκη επιτρέπει, σε σχέση με τη μεταβίβαση ενός σήματος, να προκύψει μια κατάσταση όπου τα εμπλεκόμενα μέρη μπορούν να εμποδίζουν μέσω αγωγών επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος την εισαγωγή όσον αφορά τους αντίστοιχους τομείς τους δραστηριότητας εμπορευμάτων που νομίμως κατασκευάζονται και διατίθενται στο εμπόριο υπό το οικείο σήμα από άλλο εμπλεκόμενο μέρος, τούτο συνεπάγεται σοβαρό εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και, ως εκ τούτου, στεγανοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Αν μια τέτοια απαγόρευση εισαγωγής είναι αντίθετη προς τη Συνθήκη, ο δικαιούχος ενός παραλλήλως υφισταμένου σε διάφορα κράτη σήματος, ο οποίος σκοπεύει να προβεί σε χωριστή, όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη, μεταβίβαση του σήματός του, οφείλει να δεχθεί ότι τούτο θίγει σοβαρώς την ικανότητα που έχει ένα σήμα, να εγγυάται στον καταναλωτή ότι το σχετικό προϊόν έχει κατασκευασθεί υπό τον έλεγχο μιας και μόνης επιχείρησης, η οποία πρέπει και να θεωρηθεί υπεύθυνη για την ποιότητά του.

17. Θα διατυπώσω τη γνώμη μου ως προς τη στάθμιση αυτή και, επομένως, θα προτείνω την απάντηση που επιβάλλεται να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα στο τμήμα Μ.

18. Με τις υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι οι περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως είναι τόσο ιδιάζουσες ώστε μια απαγόρευση εισαγωγής — έστω και αν αυτή επρόκειτο καταρχάς να θεωρηθεί ως συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο — δεν θα μπορούσε να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 36. Σχετικά με τη σημασία των περιστάσεων αυτών θα εκφέρω τη γνώμη μου στο τμήμα N.

Πρόκειται, καταρχάς και πρωτίστως, για μια σειρά περιστάσεων σχετικών με τις ενέργειες του ομίλου American Standard, και κυρίως με το γεγονός ότι ο όμιλος αυτός δεν κατασκευάζει ο ίδιος εγκαταστάσεις θερμάνσεως, ότι ο εν λόγω όμιλος προέβη στη Γαλλία σε μερική μεταβίβαση του σήματος και δέχθηκε, ως εκ τούτου, να μπορεί ο προς όν η μεταβίβαση να χρησιμοποιεί το σήμα για εγκαταστάσεις θερμάνσεως ταυτόχρονα με την εκ μέρους του ομίλου χρησιμοποίηση του σήματος για εξοπλισμούς ειδών υγιεινής καθώς και με το γεγονός ότι, σύμφωνα με την ΙΗΤ, ο όμιλος δέχθηκε όπως η SGF, στη συνέχεια C. I. CH., εμπορεύεται επί αρκετά έτη εγκαταστάσεις θερμάνσεως σε άλλα κράτη μέλη (τμήμα N, σημείο α').

Εξάλλου, προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι μια απαγόρευση εισαγωγής μπορεί να είναι αντίθετη προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης για τον λόγο και μόνο ότι οι εξοπλισμοί ειδών υγιεινής και εγκαταστάσεις θερμάνσεως δεν αποτελούν ομοειδή προϊόντα τα οποία μπορούν να προκαλούν σύγχυση (τμήμα N, σημείο β').

Γ — Η σημασία των κανόνων που έχουν θεσπισθεί από τα κοινοτικά όργανα

19. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου ένα εθνικό μέτρο δεν μπορεί να εκτιμάται υπό το φως των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης παρά μόνο για όσον χρόνο οι νομοθεσίες των κρατών μελών δεν έχουν εναρμονισθεί, όσον αφορά τον οικείο τομέα, μέσω πράξεων κοινοτικού δικαίου⁸.

20. Το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 21 Δεκεμβρίου 1988, μια πρώτη οδηγία σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (89/104/ΕΟΚ)⁹. Με την οδηγία αυτή δεν πραγματοποιήθηκε πλήρης προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών αλλά μια περιορισμένη προσέγγιση όσον αφορά εθνικές διατάξεις έχουσες την πλέον άμεση όσον αφορά τη λειτουργία της κοινής αγοράς επίπτωση¹⁰. Η οδηγία δεν επρόκειτο να μεταφερθεί στα εσωτερικά δίκαια των κρατών μελών παρά μόνο στις 31 Δεκεμβρίου 1992¹¹ και, επομένως, δεν τυγχάνει εφαρμογής *ratione temporis* στις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως¹². Εξάλλου, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) 40/94, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα¹³. Δοθέντος ότι ο κανονισμός αυτός εκδόθηκε μετά τη διεξαγωγή της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, τα υπομνήματα παρατηρήσεων αναφέρονται στην πρόταση περί κανονι-

8 — Βλ., π. χ., την απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1988, 35/87, *Thetford* κατά *Fiamma* (Σύλλογη 1988, σ. 3585).

9 — ΕΕ 1989, L 40, σ. 1.

10 — Βλ. την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

11 — Βλ. την απόφαση του Συμβουλίου της 19. 12. 1991, ΕΕ L 6, σ. 35.

12 — Επιβάλλεται να γίνει σύγκριση με την απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Νοεμβρίου 1993, C-317/91, *Deutsche Renault* (Σύλλογη 1993, σ. I-6227, σκέψη 14).

13 — ΕΕ 1994, L 11, σ. 1.

σμού¹⁴. Ο εκδοθείς κανονισμός αντιστοιχεί κατ' ουσίαν στην πρόταση.

αποκλειστικό δικαίωμα και το εξ αυτού προκύπτουν δικαίωμα αντιτάξεως στη χρησιμοποίηση του σήματος από τρίτους¹⁶.

α. Η σχετική με τα σήματα οδηγία

21. Η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα προβλήματα της υπό κρίση υποθέσεως μπορούν να επιλυθούν βάσει των διατάξεων της οδηγίας περί σημάτων. Συναφώς επικαλείται τον σκοπό των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 7.

22. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, το άρθρο 7 απαριθμεί κατά τρόπο εξαντλητικό τις περιπτώσεις όπου υφίσταται ανάλωση των σχετικών με τα σήματα δικαιωμάτων, δηλαδή τις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα προϊόντα έχουν διατεθεί στο εμπόριο από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συναίνεσή του¹⁵. Επέκταση του πεδίου εφαρμογής της διατάξεως αυτής μέχρι του σημείου ώστε να καλύπτει αυτή και τις περιπτώσεις μεταβίβασεων θα αποτελούσε μια τέτοια υπέρβαση των προσδιορισμένων σχετικών ορίων, ώστε η διάταξη να καθίσταται ουσιαστικώς κενή περιεχομένου. Καθώς, σύμφωνα με τη Γερμανική Κυβέρνηση, το άρθρο 7 δεν εφαρμόζεται στην παρούσα κατάσταση, ο μεταβιβάσας μπορεί να βασίσει το δικαίωμά του κατά τρόπο άμεσο στο άρθρο 5 το οποίο προβλέπει το συνδεδεμένο με το σήμα

23. Παρόμοια επιχειρήματα είχε προβάλει η Γερμανική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις στο Δικαστήριο στην υπόθεση HAG II και ο γενικός εισαγγελέας Jacobs είχε λάβει επ' αυτών θέση με τις παρατηρήσεις του¹⁷. Προσωπικώς είμαι σύμφωνος με την άποψή του η οποία έχει υιοθετηθεί και από την Επιτροπή στην υπό κρίση υπόθεση: το άρθρο 7 της οδηγίας είναι σύμφωνο προς τη νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά την ανάλωση, πλην όμως δεν μπορεί τούτο να θεωρηθεί ότι ρυθμίζει κατά τρόπο εξαντλητικό το ζήτημα κατά ποιο χρονικό σημείο υφίσταται ο δικαιούχος σήματος απώλεια του αποκλειστικού του δικαιώματος. Οι περισσότερες από τις σχετικές με τα δικαιώματα επί αλών συγκρούσεις δεν οφείλονται στις διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών αλλά προκύπτουν από τα εδαφικά όρια ισχύος τους. Η οδηγία ουδόλως περιορίζει τα όρια αυτά και, επομένως, δεν επιλύει τα συνακόλουθα προβλήματα. Συνεπώς, οι εθνικές νομοθεσίες που παρέχουν στους δικαιούχους σήματος το δικαίωμα να αντιτάσσονται στην εισαγωγή από άλλο κράτος μέλος πρέπει να εξακολουθούν να εκτιμώνται υπό το φως των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης. Η άποψη αυτή έχει προδήλως επηρεάσει την κρίση του Δικαστηρίου όταν, στην απόφασή του HAG II,

14 — Βλ. την πρόταση περί κανονισμού (ΕΟΚ) του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα της 25. 11. 1980, ΕΕ C 351, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε από το σχέδιο της 9. 8. 1984, ΕΕ 1984, C 230, σ. 1.

15 — Το άρθρο 7 έχει ως εξής:
«1. Το δικαίωμα που παρέχει το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο μέσα στην Κοινότητα από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του.
2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος έχει νόμιμους λόγους να αναταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων, ιδίως όταν η κατάσταση των προϊόντων μεταβάλλεται ή αλλοιούται κατά τη διάθεσή του στο εμπόριο.»

16 — Το άρθρο 5, παράγραφος 1, ορίζει:

«Το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές χωρίς τη συγκατάθεσή του:
α) σημείο πανομοιότυπο με το σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες πανομοιότυπες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί.
β) σημείο για το οποίο, λόγω της ταυτότητας ή της ομοιότητας του με το σήμα και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού, συμπεριλαμβανομένου και του κινδύνου συσχέτισης του σημείου με το σήμα».

17 — Βλ. τις παραγράφους 51 έως 57 των παρατηρήσεων της 13ης Μαρτίου 1990, Συλλογή 1990, σ. I-3711.

θεμελίωσε την απάντηση που έδωσε στο προδικαστικό ερώτημα λαμβάνοντας θέση έναντι των διατάξεων της Συνθήκης.

β. Ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα

24. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα δεν επιλύει τα προβλήματα που συνδέονται, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, με τα εδαφικά όρια ισχύος των σημάτων, εφόσον ο κανονισμός αυτός προϋποθέτει ότι τα υφιστάμενα εθνικά σήματα θα συνεχίσουν να υφίστανται παράλληλα με το κοινοτικό σήμα.

25. Η ΙΗΤ ανέφερε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7 της προτάσεως, το οποίο έχει καταστεί το άρθρο 8 του κανονισμού, ένα κοινοτικό σήμα δεν γίνεται δεκτό για καταχώριση όταν ήδη υφίστανται αντίστοιχα εθνικά σήματα, εκτός αν υφίσταται γενική συναίνεση για παραίτηση από το εθνικό σήμα και τη δημιουργία κοινοτικού σήματος.

Σύμφωνα με την ΙΗΤ, πρέπει, εξ αυτού ν' απορρέει ότι ο δικαιούχος παραλλήλων εθνικών σημάτων πρέπει να παραιτείται από την κατάτμήσή τους σε εθνικό επίπεδο.

26. Όπως διατείνεται η Επιτροπή, από τις προβληθείσες διατάξεις δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα — πράγμα υπερβολικό — ότι οι δικαιούχοι παραλλήλων εθνικών σημάτων οφείλουν να παραιτούνται από την άσκηση του δικαιώματός τους να μεταβιβάσουν τα σήματα. Το πρόβλημα της κατατμήσεως των σημάτων πρέπει να επιλυθεί βάσει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

Δ. Η νομολογία του Δικαστηρίου

27. Από την κατωτέρω συνοπτική εξέταση των σημαντικότερων αποφάσεων του Δικαστηρίου όσον αφορά δικαιώματα επί αλων αγαθών θα καταστεί δυνατή η τοποθέτηση των τεθέντων εν προκειμένω προβλημάτων στο πραγματικό τους πλαίσιο. Θα ξεκινήσω από τη διάκριση μεταξύ των περιπτώσεων κατά τις οποίες ένα τέτοιο δικαίωμα προσβάλλεται σε κράτος μέλος λόγω παραλλήλου εισαγωγής πραγματοποιουμένης από ανεξάρτητο τρίτο και των περιπτώσεων όπου η προσβολή αυτή ενός τέτοιου δικαιώματος προκύπτει από απευθείας πώληση, εκ μέρους του κατόχου του παραλλήλου δικαιώματος, σε άλλο κράτος μέλος.

28. Το Δικαστήριο έχει λάβει θέση όσον αφορά μια ολόκληρη σειρά υποθέσεων σχετικών με *παράλληλες εισαγωγές πραγματοποιηθείσες από ανεξαρτήτους τρίτους*. Πρόκειται κυρίως για τις αποφάσεις, αντίστοιχα, της 8ης Ιουνίου 1971, *Deutsche Grammophon*¹⁸, η οποία αφορούσε παραπλήσιο προς αυτό του δημιουργού δικαίωμα, της 31ης Οκτωβρίου 1974, *Centrafarm κατά Sterling Drug*¹⁹, σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, της 31ης Οκτωβρίου 1974, *Centrafarm κατά Winthrop*²⁰, σχετικά με σήματα, και της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, *Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts*²¹, αναφορικά με σχέδια και πρότυπα.

29. Με τις αποφάσεις εκείνες, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις μιας εθνικής νομοθεσίας σχετικά με αποκλειστικό δικαίωμα που επιτρέπουν να εμποδίζονται

18 — 78/70, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 839.

19 — 15/75, Συλλογή τόμος 1974, σ. 451.

20 — 16/74, Συλλογή τόμος 1974, σ. 479.

21 — 144/81, Συλλογή 1982, σ. 2853.

παράλληλες εισαγωγές από ανεξάρτητο πρόσωπο αποτελεί μέτρο επιπλέον στο άρθρο 30 της Συνθήκης. Επομένως, ο νόμιμος χαρακτήρας του μέτρου αυτού εξαρτάται από το ζήτημα αν δικαιολογείται επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 36 της Συνθήκης, από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Με τις αποφάσεις εκείνες, το Δικαστήριο αντιπαρέταξε το συμφέρον της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων προς αυτό της προστασίας των δικαιωμάτων επί αλων αγαθών, διατυπώνοντας τις εξής δύο αρχές:

— το άρθρο 36 δεν επιτρέπει παρεκκλίσεις από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων εντός της κοινής αγοράς παρά μόνο εφόσον οι παρεκκλίσεις αυτές δικαιολογούνται από λόγους σχετικούς με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που αποτελούν το ειδικό αντικείμενο του σχετικού δικαιώματος εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας,

— ο κάτοχος δικαιώματος βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας προστατευομένου από τη νομοθεσία κράτους μέλους δεν μπορεί να επικαλεστεί τη νομοθεσία αυτή προκειμένου να αντιταχθεί στην εισαγωγή ή τη διάθεση στο εμπόριο προϊόντος το οποίο διετέθη νομίμως στην αγορά άλλου κράτους μέλους από τον ίδιο τον κάτοχο του δικαιώματος, με τη συναίνεσή του ή από πρόσωπο συνδεδεμένο προς αυτόν με δεσμούς νομικής ή οικονομικής εξαρτήσεως (στο εξής: αρχή της αναλώσεως).

30. Όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της αναλώσεως, ελάχιστη σημασία έχει το εάν το εμπόρευμα διετέθη στην αγορά εντός κράτους μέλους όπου το σχετικό δικαίωμα δεν τυγχάνει αντίστοιχης προστασίας (βλ.

την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1981, Merck κατά Stephar²². Αντιθέτως, δεν υφίσταται ανάλωση για τον λόγο και μόνο ότι η διάθεση στο εμπόριο εντός άλλου κράτους μέλους είναι νόμιμη, όταν η διάθεση αυτή δεν μπορεί να καταλογιστεί στον δικαιούχο του σήματος (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου, της 24ης Ιανουαρίου 1989, EMI Electrola κατά Patricia Im- und Export²³).

31. Όσον αφορά ειδικώς τα σήματα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι ένας δικαιούχος σήματος μπορεί να αντιτίθεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην εισαγωγή εμπορευμάτων έστω και αν αυτά διατίθενται στο εμπόριο εντός άλλου κράτους μέλους από τον ίδιο ή με τη συναίνεσή του, συγκεκριμένα όταν ο τρίτος έχει αλλάξει τη συσκευασία του εμπορεύματος και επιθέσει το σήμα στη νέα συσκευασία. Ωστόσο, η εναντίωση στην εισαγωγή, υπό τέτοιες περιστάσεις, μπορεί να συνιστά συγκεκριμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, κατά την έννοια του άρθρου 36, δεύτερη φράση, της Συνθήκης, εφόσον αποδεικνύεται ότι ο τρίτος έχει τηρήσει ορισμένες προϋποθέσεις, π. χ., ότι η αλλαγή συσκευασίας δεν επηρέασε την αρχική κατάσταση του προϊόντος (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Μαΐου 1978, Hoffmann-La Roche κατά Centrafarm²⁴, και την απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1981, Pfizer κατά Eurim-Pharm²⁵).

22 — 187/80, Συλλογή 1981, σ. 2063. Βλ. επίσης τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, 144/81, Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts (Συλλογή 1982, σ. 2853) και της 30ης Ιουνίου 1988, 35/87, Theiford κατά Fiamma (Συλλογή 1988, σ. 3585).

23 — 341/87, Συλλογή 1989, σ. 79.

24 — 102/77, Συλλογή τόμος 1978, σ. 1139.

25 — 1/81, Συλλογή 1981, σ. 2913. Θα ήταν επίσης ασυμβάστο με τις προϋποθέσεις του άρθρου 36, δεύτερη φράση, το να αντιτίθεται ένας παραγωγός ο οποίος εμπορεύεται το ίδιο προϊόν εντός διαφόρων κρατών μελών υπό διαφορετικά σήματα στην παράλληλη εκ μέρους τρίτου εισαγωγή εμπορευμάτων αντικαθιστώντας το σήμα του κράτους εξαγωγής με το σήμα του κράτους εισαγωγής, εφόσον αποδεικνύεται ότι ο δικαιούχος του σήματος χρησιμοποίησε διαφορετικά σήματα προκειμένου να στεγανοποιήσει τις αγορές (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Οκτωβρίου 1978, 3/78, Centrafarm κατά American Home Products, Συλλογή τόμος 1978, σ. 567).

32. Σε αρκετές από τις προαναφερθείσες αποφάσεις, το Δικαστήριο υπογράμμισε το γεγονός ότι οι διατάξεις της Συνθήκης δεν ασκούν επιρροπή όσον αφορά την ύπαρξη δικαιωμάτων επί αλων αγαθών, πλην όμως η ύπαρξη τέτοιων δικαιωμάτων μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να περιορίζεται ως συνέπεια των επιτασσομένων από τη Συνθήκη απαγορεύσεων²⁶. Στις προτάσεις του στην υπόθεση HAG II, ο γενικός εισαγγελέας Jacobs έκανε αυτή τη διάκριση μεταξύ της υπάρξεως των δικαιωμάτων επί αλων αγαθών και της ασκήσεώς τους, ως τις πρώτες από τις τρεις θεμελιώδεις αρχές που έχει καθιερώσει το Δικαστήριο στον τομέα των δικαιωμάτων επί αλων αγαθών²⁷. Ωστόσο, η διάκριση αυτή δεν μνημονεύθηκε από το Δικαστήριο στην απόφασή του HAG II. Και ορθώς κατά τη γνώμη μου. Νομίζω ότι η διάκριση αυτή στερείται ίδιας σημασίας όσον αφορά την επίλυση συγκρουμένων προβλημάτων οροθετήσεως.

33. Ανεξάρτητοι τρίτοι έχουν επίσης τη δυνατότητα να επικαλούνται το άρθρο 85 της Συνθήκης προκειμένου να θεμελιώσουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε παράλληλες εισαγωγές, στις περιπτώσεις όπου υφίσταται περιοριστική του ανταγωνισμού συμφωνία μεταξύ των κατόχων παραλλήλων δικαιωμάτων εντός διαφόρων κρατών μελών. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν είναι δυνατή η επίκληση της ερειδόμενης στην εθνική νομοθεσία προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας όταν η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών αποτελεί το αντικείμενο, το μέσον ή τη συνέπεια απαγορευομένης από το άρθρο 85 της Συνθήκης συμφωνίας (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου, της 13ης Ιουλίου 1966, Consten

και Grundig²⁸, και της 20ής Ιουνίου 1978, Tepea²⁹).

34. Σε αρκετές του αποφάσεις το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των περιπτώσεων απευθείας πώλησεως πραγματοποιηθείσας από τον ένα από τους κατόχους δικαιωμάτων επί αλων αγαθών στο έδαφος του ετέρου. Οι υποθέσεις αυτές μπορούν να καταταγούν σε τρεις ομάδες.

35. Η πρώτη ομάδα αφορά τις περιπτώσεις όπου τα παράλληλα σε διάφορα κράτη μέλη δικαιώματα έχουν γεννηθεί ανεξαρτήτως τα μεν των δε. Προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον ο κάτοχος δικαιώματος επί αλου αγαθού μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που έχει βάσει της σχετικής με το αποκλειστικό δικαίωμα εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να αντιταχθεί στην εμπορία εκ μέρους του κατόχου αντιστοίχου δικαιώματος εντός άλλου κράτους μέλους, πρέπει να σταθμιστούν, σύμφωνα με τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, αντιτιθέμενα συμφέροντα.

Με την απόφασή του της 22ας Ιουνίου 1976³⁰, Τετταρίν κατά Τετταρόνα, το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι η δυνατότητα αντιτάξεως στην εμπορία, σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι αναγκαία για την προστασία του ειδικού αντικειμένου των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Η απόφαση αφορούσε σήματα, το δε Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο δικαιούχος σή-

28 — Συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56/64 και 58/64, Συλλογή 1965-1968, σ. 363.

29 — 28/77, Συλλογή τόμος 1978, σ. 439. Σχετικώς, βλ. επίσης το συμπέρασμα του Δικαστηρίου στην απόφασή του της 22ας Ιουνίου 1976, 119/75, Τετταρίν κατά Τετταρόνα (Συλλογή τόμος 1976, σ. 385) και την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Φεβρουαρίου 1971, 40/70, Sirena (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 683). Ωστόσο, μια σύμβαση σχετικά με την απαγόρευση, μεταξύ δύο συμβαλλομένων, εξαγωγής δεν μπορεί να θέσει το δικαίωμα ενός τρίτου, το οποίο αντλείται από τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, να προβαίνει σε παράλληλες εισαγωγές (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου, της 22ας Ιανουαρίου 1981, 58/80, Dansk Supermarket κατά Imerco, Συλλογή 1981, σ. 181).

30 — 119/75, Συλλογή τόμος 1976, σ. 385.

26 — Βλ., κυρίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Φεβρουαρίου 1968, 24/67, Parke Davis κατά Centrafarm (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 687), και της 8ης Ιουνίου 1971, 78/70, Deutsche Grammophon (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 839).

27 — Βλ. την παράγραφο 11 των προτάσεων.

ματος μπορεί νομίμως να αντιτίθεται στην εισαγωγή ομοειδών προϊόντων τόσο στις περιπτώσεις που τα προϊόντα αυτά φέρουν το ίδιο σήμα όσο και όταν φέρουν σήμα δυνάμενο να προκαλέσει σύγχυση³¹.

36. Η δεύτερη ομάδα υποθέσεων αφορά τις περιπτώσεις όπου τα παράλληλα στα διάφορα κράτη μέλη δικαιώματα είχαν αρχικώς τον ίδιο δικαιούχο, πλην όμως *κατανεμήθηκαν μεταξύ διαφόρων δικαιούχων υπό περιστάσεις ως προς τις οποίες ο αρχικός δικαιούχος ουδεμία είχε επιρροή*.

Με την απόφασή του της 9ης Ιουλίου 1985³², Phammon κατά Hoechst, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ως προς μια κατάσταση όπου ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είχε κατανεμηθεί μεταξύ διαφόρων δικαιούχων στο πλαίσιο μιας δεσμευτικής άδειας εκμεταλλεύσεως και, με την απόφασή του της 17ης Οκτωβρίου 1990, HAG II, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικά με την περίπτωση κατά την οποία ένα σήμα είχε κατανεμηθεί, συνεπεία, απαλλοτριώσεως, μεταξύ διαφόρων δικαιούχων.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε τέτοιες περιπτώσεις, ο αρχικός δικαιούχος μπορεί να αντιταχθεί στην εμπορία στην αγορά, όπου διαθέτει το δικαίωμα, εκ μέρους του κατόχου του αποκλειστικού παραλλήλου δικαιώματος, όπως ακριβώς θα συνέβαινε

και αν τα δικαιώματα είχαν γεννηθεί ανεξαρτήτως τα μεν των δε.

37. Η τρίτη ομάδα υποθέσεων αφορά τις περιπτώσεις όπου τα παράλληλα εντός διαφόρων κρατών μελών δικαιώματα είχαν αρχικώς τον ίδιο κάτοχο, πλην όμως *κατανεμήθηκαν μεταξύ διαφόρων δικαιούχων μέσω συμφωνίας, ασχέτως του αν πρόκειται για σύμβαση σχετικά με την παροχή άδειας ή για μεταβίβαση*.

38. Απ' ό, τι γνωρίζω, το Δικαστήριο δεν είχε την ευκαιρία να αποφανθεί όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία ένας συμβαλλόμενος σε μια σύμβαση παροχής άδειας προσπαθεί ν' αντιταχθεί στην απευθείας πώληση εκ μέρους του άλλου συμβαλλομένου. Στο πλαίσιο των προσφυγών ακυρώσεως κατά αποφάσεων της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 85, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί ως προς τη νομιμότητα, από πλευράς του άρθρου 85, ορισμένων ρητρών εδαφικής προστασίας όσον αφορά συμβάσεις παροχής άδειας εκμεταλλεύσεως (βλ. κυρίως την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουνίου 1982, Nungesser κατά Επιτροπής³³). Πρέπει επίσης να μνημονευθεί ότι η Επιτροπή εξέδωσε, βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου 85 της Συνθήκης, μια σειρά εξαιρούντων ορισμένες ομάδες κανονισμών, πράγμα που σημαίνει ότι είναι

31 — Βλ., όσον αφορά την ερμηνεία των εννοιών των ομοειδών προϊόντων και των σημάτων που είναι δυνατό να προκαλούν σύγχυση, την απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Νοεμβρίου 1993, C-317/91, Deutsche Renault (Σύλλογος 1993, σ. I-6260).

Οι δικαιούχοι ανεξαρτήτων σημάτων έχουν τη δυνατότητα επιλογής συνάψεως συμφωνιών γνωστών ως «οροθετήσεων», οι οποίες χρησιμοποιούν για την οροθέτηση, προς το αμοιβαίο συμφέρον των συμβαλλομένων, των αντιστοίχων σφαιρών χρησιμοποίησεως των σημάτων τους προκειμένου να αποφεύγονται συγχύσεις ή συγκρούσεις. Τέτοιες συμφωνίες είναι δυνατό να είναι ασυμβίβαστες με το άρθρο 85 της Συνθήκης, εφόσον σκοπούν και στην επίτευξη κατανομής της αγοράς ή σε άλλους περιορισμούς στον ανταγωνισμό (βλ. την απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1985, 35/83, BAT κατά Επιτροπής, Σύλλογος 1985, σ. 363).

32 — 19/84, Σύλλογος 1985, σ. 2281.

33 — 258/78, Σύλλογος 1982, σ. 2015. Η υπόθεση εκείνη είχε σχέση με μια συμφωνία μεταβιβάσεως στη Γερμανία δικαιώματος δημιουργού επί ορισμένων προϊόντων και του αποκλειστικού δικαιώματος διαθέσεως στη Γερμανία των προϊόντων αυτών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι μια ανοιχτή άδεια αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως, δηλαδή άδεια που αφορά μόνο τις συμβατικές σχέσεις μεταξύ του κατόχου του δικαιώματος και του αδειούχου εκμεταλλεύσεως, ενόψει της ιδιαιτερότητας των εν λόγω προϊόντων, δεν είναι, αυτή καθαυτή, ασυμβίβαστη με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Αντιθέτως, όσον αφορά τις αποκλειστικές άδειες εκμεταλλεύσεως που επιτρέπουν απόλυτη εδαφική προστασία υπέρ του αδειούχου εκμεταλλεύσεως, προκειμένου να ελέγχονται και να εμποδίζονται οι παράλληλες εισαγωγές τρίτων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι άδειες αυτές είναι ασυμβίβαστες, κατά πάγια νομολογία, με το άρθρο 85 της Συνθήκης.

σε κάποιο βαθμό θεμιτή η σύναψη συμφωνιών εδαφικής προστασίας *inter partes* ³⁴.

39. Με την απόφασή του της 18ης Φεβρουαρίου 1971 ³⁵, Sirena, και με την απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1976, EMI κατά CBS United Kingdom ³⁶, το Δικαστήριο αποφάνθηκε όσον αφορά τις περιπτώσεις όπου παρόλλαγμα δικαιώματα επί σήματος είχαν κατανεμηθεί μεταξύ διαφόρων δικαιούχων μέσω συμβάσεως μεταβιβάσεως. Στο πλαίσιο των υποθέσεων εκείνων, το Δικαστήριο στηρίχθηκε στις συναφθείσες συμφωνίες και εξετίμησε τον θεμιτό από την άποψη του άρθρου 85 της Συνθήκης χαρακτήρα τους ³⁷. Οι υποθέσεις αυτές θα εξετασθούν κατωτέρω στο τμήμα Κ. Αν μια συμφωνία είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 επειδή παρέχει στους κατόχους αποκλειστικού δικαιώματος τη δυνατότητα να αντιτίθενται στην απευθείας πώληση εντός των αντιστοίχων τους εδαφών, τα κτηθέντα μέσω της συμφωνίας αυτής δικαιώματα επί αλων αγαθών δεν μπορούν να προβάλλονται προκειμένου να εμποδίζεται μια τέτοια πώληση.

40. Όπως έχω ήδη αναφέρει, η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στην τελευταία από τις αναφερθείσες ομάδες υποθέσεων και, όπως μπορεί να διαπιστωθεί, αυτή θα είναι η

πρώτη φορά όπου το Δικαστήριο πρόκειται να αποφανθεί επί μιας τέτοιας υποθέσεως βάσει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης. Πρέπει καταρχάς να εξετασθεί αν οι αρχές σχετικά με την κοινή καταγωγή και την ανάλωση εμπεριέχουν τη λύση του τεθέντος εν προκειμένω προβλήματος.

Ε — Η αρχή της κοινής προελεύσεως

41. Με την απόφασή του HAG I, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «η απαγόρευση της εμπορίας, σ' ένα κράτος μέλος, προϊόντος που φέρει νόμιμο σήμα σε άλλο κράτος μέλος, για μόνο τον λόγο ότι ακριβώς το ίδιο σήμα, με την ίδια προέλευση, υπάρχει στο πρώτο κράτος, είναι ασυμβίβαστη με τις διάταξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στο εσωτερικό της κοινής αγοράς».

42. Η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε υπό τη μορφή *obiter dictum* με την απόφαση της 22ας Ιουνίου 1976, Terrapin κατά Terrapinova. Με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο κάτοχος δικαιώματος επί αλων αγαθού δεν μπορεί να προβάλει το δικαίωμα αυτό προκειμένου να αντιταχθεί στην εισαγωγή εμπορεύματος το οποίο νομίμως διετέθη στην αγορά άλλου κράτους μέλους «(...) όταν το δικαίωμα του οποίου γίνεται επίκληση προέρχεται από την κατάτμηση, είτε εκουσία είτε κατόπιν εφαρμογής δημοσίου καταναγκαστικού μέτρου, δικαιώματος επί σήματος που ανήκε αρχικό στον ίδιο δικαιούχο. (...) πράγματι, στις υποθέσεις αυτές η ουσιαστική λειτουργία του σήματος που συνίσταται στο να εξασφαλιστεί στους καταναλωτές η ταυτότητα της καταγωγής του προϊόντος, έχει ήδη κλονιστεί με την κατάτμηση του αρχικού σήματος.» (Η υπογράμμιση είναι δική μου).

43. Όπως προανέφερα, η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση HAG I τροπο-

34 — Βλ., ειδικότερα, τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2349/84 της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1984, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών που αφορούν την άδεια εκμετάλλευσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (ΕΕ L 219, σ. 15) και τον κανονισμό (ΕΟΚ) 4087/88 της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 1988, για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών franchise (ΕΕ L 359, σ. 46).

35 — 40/70, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 681.

36 — 51/75, Συλλογή τόμος 1976, σ. 329.

37 — Οι συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες ανήκουν στον ίδιο όμιλο ως μητέρα εταιρεία και θυγατρική εταιρεία δεν καλύπτονται από το άρθρο 85 εφόσον οι επιχειρήσεις σχηματίζουν μια οικονομική οντότητα στο εσωτερικό της οποίας η θυγατρική δεν απολαύει πραγματικής αυτονομίας όσον αφορά τις ενέργειές της στην αγορά και εφόσον αυτές οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές έχουν ως αντικείμενο την εσωτερική μεταξύ των επιχειρήσεων κατανομή του έργου κάθε μιας [βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 31ης Οκτωβρίου 1974, 15/74, Centrafarm κατά Sterling Drug (Συλλογή τόμος 1974, σ. 451) και της 31ης Οκτωβρίου 1974, 16/74, Centrafarm κατά Winthrop (Συλλογή τόμος 1974, σ. 479)].

ποιήθηκε με την απόφαση του στην υπόθεση HAG II, η οποία είχε ως βάση τα ίδια πραγματικά περιστατικά³⁸. Με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «αντιβαίνει προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ η εθνική νομοθεσία που επιτρέπει σε μια επιχείρηση, κάτοχο δικαιώματος επί σήματος εντός κράτους μέλους, να εμποδίζει την εισαγωγή από άλλο κράτος μέλος ομοειδών προϊόντων επί των οποίων έχει τεθεί νομίμως στο τελευταίο αυτό κράτος το ίδιο σήμα ή ένα σήμα που δημιουργεί σύγχυση με το προστατευόμενο σήμα, ακόμα και όταν το δικαίωμα επί του σήματος, υπό το οποίο εισάγονται τα επίμαχα προϊόντα, ανήκε αρχικά σε θυγατρική εταιρία της επιχειρήσεως που εμποδίζει τις εισαγωγές κατόπιν δε της απαλλοτριώσεως της θυγατρικής αυτής εταιρίας περιήλθε σε τρίτη επιχείρηση».

44. Όπως καταφαίνεται από το διατακτικό των προαναφερθεισών αποφάσεων, στην απόφαση HAG I το Δικαστήριο διατύπωσε μια γενική κρίση ως προς τις καταστάσεις όπου σήματα έχουν την ίδια προέλευση, ενώ στην απόφαση HAG II ρητώς περιόρισε την κρίση του στις καταστάσεις όπου ένα σήμα έχει καταταμθεί λόγω απαλλοτριώσεως. Στα ανωτέρω προστίθεται ότι, στην απόφαση HAG II, το Δικαστήριο δεν μνημόνευσε,

ούτε ακόμα λιγότερο ρητώς εξετάσε, τις κρίσεις του στην υπόθεση Terrapin κατά Terrapona, οι οποίες συνέδεαν τη θεωρία της κοινής προελεύσεως προς την εκούσια μεταβίβαση σημάτων.

45. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τίθεται το ερώτημα αν η αρχή της κοινής προελεύσεως εξακολουθεί να παίζει ρόλο σε σχέση με την εκούσια μεταβίβαση σημάτων. Αρκετοί είναι οι λόγοι που με ωθούν στο συμπέρασμα ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

Πρώτον, ο τρόπος με τον οποίο το Δικαστήριο διατυπώνει την απάντησή του στην υπόθεση HAG II σχεδόν δεν αφήνει να διαγνωσθεί τίποτε άλλο εκτός από την πρόθεσή του να περιοριστεί στην απάντηση που ήταν αναγκαία στη συγκεκριμένη περίπτωση³⁹. Δεύτερον, η κρίση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Terrapin κατά Terrapona δεν απετέλεσε, όπως προανέφερα, παρά ένα *obiter dictum*, εφόσον η υπόθεση αφορούσε δικαιώματα επί σήματος τα οποία είχαν γεννηθεί ανεξαρτήτως τα μεν των δε και, όπως είναι επόμενο, η κρίση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια *a posteriori* προσπάθεια να δικαιολογηθεί η απόφαση HAG I, η οποία είχε εντόνως επικριθεί⁴⁰. Τρίτον, η επιχειρηματολογία του Δικαστηρίου στην απόφαση HAG II καταλήγει, κατά τη γνώμη μου, στο να αρνείται ότι είναι δυνατό να δοθεί σημασία στο γεγονός ότι σήματα έχουν την ίδια προέλευση.

Αυτός είναι ακριβώς και ο λόγος για τον οποίο θεωρώ αβάσιμη την άντληση αυτοτε-

38 — Η γερμανική εταιρία HAG GF κατέθεσε το 1907/08 το σήμα HAG για τον καφέ από τον οποίο είχε αφαιρεθεί η καφεΐνη στη Γερμανία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Το 1935 το βελγικό και λουξεμβουργιανό σήμα μεταβιβάστηκαν σε θυγατρική εταιρία η οποία τελούσε κατά 100 % υπό τον έλεγχό της στο Βέλγιο. Το 1944 το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού της θυγατρικής, συμπεριλαμβανομένων του βελγικού και λουξεμβουργιανού σήματος, κατασχέθηκαν ως περιουσία του εχθρού και επωλήθησαν στην οικογένεια Van Oevelen. Το 1971, το σήμα μεταβιβάστηκε στην βελγική ετερόρρυθμη εταιρία Van Zuylen Frères. Όταν, το 1972, η HAG GF άρχισε να εξάγει καφέ στο Λουξεμβούργο υπό το σήμα «Kaffee HAG», η Van Zuylen Frères άσκησε αγωγή επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος. Αυτή ακριβώς η υπόθεση απετέλεσε και την αιτία εκδόσεως της προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση HAG I.

Το 1979, η Van Zuylen Frères αγοράστηκε από μια ελβετική εταιρία και μεταβλήθηκε σε θυγατρική ανήκουσα σ' αυτήν κατά 100 %. υπό την επωνυμία CNL-SUCAL NV. Όταν, το 1985, η εταιρία αυτή άρχισε να εξάγει καφέ στη Γερμανία υπό το σήμα HAG, η HAG GF άσκησε αγωγή επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος. Η τελευταία αυτή αγωγή απετέλεσε και την αιτία της εκδόσεως της προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση HAG II.

39 — Βλ. συναφώς την παράγραφο 73 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση HAG II, όπου ο εν λόγω γενικός εισαγγελέας αναφέρει ότι μια από τις αιτιάσεις που θα μπορούσαν να προσφερθούν στην απόφαση HAG I είναι το γεγονός ότι η απόφαση αυτή διατυπώθηκε κατά τρόπο αδικαιολογήτως ευρύ και ότι το σφάλμα αυτό δεν πρέπει να επαναληφθεί κατά τη διατύπωση της αποφάσεως HAG II.

40 — Βλ. συναφώς το τμήμα VII των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση HAG II.

λών συμπερασμάτων από τη διαπίστωση ότι παράλληλα σήματα έχουν την ίδια προέλευση. Η κοινή προέλευση δεν αποτελεί, αυτή καθαυτή, επιχείρημα υπέρ της μιας ή της άλλης λύσεως. Όστόσο, η άρνηση προσδόσεως σημασίας, για την επίλυση μιας διαφοράς, στην αρχή της κοινής προελεύσεως δεν σημαίνει ότι παράλληλα δικαιώματα τα οποία, καταρχάς, είχαν τον ίδιο κάτοχο, πλην όμως, στη συνέχεια κατατηθήθηκαν, πρέπει πάντοτε να αντιμετωπίζονται ως εάν να είχαν γεννηθεί το ένα ανεξαρτήτως του άλλου. Επιβάλλεται η λήψη συγκεκριμένης θέσεως επί του ζητήματος αν τα δικαιώματα κατατηθήθηκαν κατά τρόπο ο οποίος να συνεπάγεται ότι πρέπει, στη συνέχεια, να αντιμετωπίζονται ως δικαιώματα γεννηθέντα ανεξαρτήτως το ένα του άλλου. Αυτό που έχει καθοριστική σημασία είναι η εκτίμηση των ουσιαστικών θεωρήσεων που είναι δυνατό να έχουν προβληθεί ως επιχειρήματα υπέρ ενδεχομένων λύσεων.

ΣΤ — Η αρχή της αναλώσεως

46. Όλες οι παρατηρήσεις στηρίζονται στη διατυπωθείσα από το Δικαστήριο αρχή της αναλώσεως. Συναφώς, παραπέμπουν στην απόφαση HAG II, όπου το Δικαστήριο έκρινε:

«Για την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που περιγράφει το εθνικό δικαστήριο βάσει των ανωτέρω σκέψεων, το κρίσιμο στοιχείο είναι ότι ο κάτοχος του δικαιώματος επί του σήματος που προστατεύεται από την εθνική νομοθεσία ουδόλως έχει δώσει τη συγκατάθεσή του προκειμένου να τεθεί στην αγορά άλλου κράτους μέλους, υπό το ίδιο σήμα ή υπό σήμα που δημιουργεί σύγχυση, ένα ομοειδές προϊόν που κατασκευάζεται ή παράγεται και διατίθεται προς

πώληση από επιχείρηση που δεν έχει κανένα δεσμό νομικής ή οικονομικής εξαρτήσεως από τον ανωτέρω κάτοχο του δικαιώματος» (σκέψη 15).

47. Δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι μεταξύ, αφενός, των εταιριών του ομίλου American Standard και, αφετέρου, των εταιριών SGF, C. I. CH. και IHT δεν υφίσταται καμία σχέση ούτε νομικής ούτε οικονομικής εξαρτήσεως, πέραν των ορίων της ίδιας της συμβάσεως μεταβιβάσεως, σχέση η οποία θα μπορούσε να συνεπάγεται την ανάλωση του δικαιώματος επί του σήματος.

48. Επομένως, το αποφασιστικό για την εφαρμογή της αρχής της αναλώσεως στοιχείο είναι το ζήτημα αν πρόκειται για προϊόν που διατίθεται στην αγορά εντός άλλου κράτους μέλους με τη συγκατάθεση του δικαιούχου του σήματος.

49. Η Ideal-Standard GmbH και η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι το στοιχείο της βουλήσεως σε μια σύμβαση μεταβιβάσεως δεν μπορεί να εξομοιωθεί προς τη συγκατάθεση για τη διάθεση στην αγορά προϊόντων φερόντων το μεταβιβάσθέν σήμα. Πράγματι, αυτό που κατά τη γνώμη τους έχει αποφασιστική για την εφαρμογή της αρχής της αναλώσεως σημασία είναι το αν πρόκειται για προϊόντα κατασκευαζόμενα από τον ίδιο τον δικαιούχο του σήματος ή υπό τον έλεγχό του. Επομένως, τα δικαιώματα που συνδέονται με ένα σήμα εντός κράτους μέλους δεν αναλώνονται με τη μεταβίβαση του σήματος εντός άλλου κράτους μέλους, εφόσον, στην περίπτωση αυτή, ο δικαιούχος του σήματος έχει παραιτηθεί από οποιασδήποτε μορφής έλεγχο επί των προϊόντων.

50. Η ΙΗΤ και η Επιτροπή ισχυρίζονται ότι η μεταβίβαση ενός σήματος αποτελεί συγκατάθεση η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ανάλωση του αποκλειστικού δικαιώματος. Ωστόσο, κάθε μια τους χαρακτηρίζει τη συγκατάθεση με κάπως διαφορετικό τρόπο. Η ΙΗΤ διατείνεται ότι υπήρξε μεταξύ μεταβιβάσαντος και προς ον η μεταβίβαση μια ανταλλαγή αμοιβαίων συγκαταθέσεων για την αποδοχή της εξαγωγής από το έδαφος των ετέρων των συμβαλλομένων. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η συμβατική μεταβίβαση αποτελεί την έκφραση έμμεσης συγκαταθέσεως για τη διάθεση των φερόντων το σήμα προϊόντων στην αγορά τόσο στην οικεία χώρα όσο και στην υπόλοιπη Κοινότητα. Κατά την ΙΗΤ και την Επιτροπή, η συγκατάθεση στη μεταβίβαση ισοδυναμεί με παραίτηση από τον επί των προϊόντων έλεγχο.

51. Νομίζω ότι η αρχή της αναλώσεως, όπως αυτή έχει αναπτυχθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν προσφέρει τη λύση στο πρόβλημα που απασχολεί εδώ το Δικαστήριο. Η μεταβίβαση επιτρέπει αναμφιβόλως στον προς ον έχει αυτή γίνει να εμπορεύεται τα προϊόντα που φέρουν το σήμα επί του εδάφους για το οποίο έχει μεταβιβαστεί το σήμα. Όμως, από το γεγονός αυτό δεν είναι δυνατό να αντληθούν συμπεράσματα όσον αφορά τις δυνατότητες που έχει ο μεταβιβάσας να προστατεύει το σήμα του σε έδαφος ως προς το οποίο δεν έχει γίνει μεταβίβαση. Η επίλυση του υπό κρίση προβλήματος με βάση τη μια ή την άλλη άποψη ως προς τα έννομα αποτελέσματα της «συγκαταθέσεως» η οποία εμπεριέχεται στη μεταβίβαση θα αποτελούσε σε μια καθαρώς τυπική λήψη θέσεως.

Εν πάση περιπτώσει, είναι καθοριστικό, όσον αφορά τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, το γεγονός ότι η ανάλωση του δικαιώματος επί του σήματος που, σύμφωνα

με τη νομολογία του Δικαστηρίου, αποτελεί τη συνέπεια του γεγονότος ότι το εμπόρευμα έχει τεθεί σ' ελεύθερη κυκλοφορία εντός άλλου κράτους μέλους με τη συγκατάθεση του δικαιούχου, προϋποθέτει ότι υφίσταται συγκατάθεση για τη διάθεση στο εμπόριο «αυθεντικών» εμπορευμάτων, υπό την έννοια ότι πρέπει να πρόκειται για εμπορεύματα παραχθέντα από τον ίδιο τον δικαιούχο του σήματος ή υπό τον έλεγχό του. Η αρχή της αναλώσεως δεν ισχύει σε μια κατάσταση όπου οι δικαιούχοι του σήματος εντός διαφόρων κρατών μελών εμπορεύονται, καθέννας τους, τα δικά τους εμπορεύματα ή όπου δεν υφίσταται μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών καμιά μορφή νομικής ή οικονομικής σχέσεως⁴¹.

52. Το γεγονός ότι πρέπει να απορριφθεί η γνώμη της Επιτροπής και της ΙΗΤ, κατά την οποία η διαφορά πρέπει να επιλυθεί βάσει της αρχής της αναλώσεως όπως αυτή έχει καθιερωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν συνεπάγεται ωστόσο ότι η νομική άποψη της Ideal-Standard GmbH και των δύο Κυβερνήσεων είναι κατ' ανάγκη και η πλέον θεμελιωμένη.

Το Δικαστήριο οφείλει να λάβει θέση όσον αφορά τις συνέπειες της επιταγής που έχει επιβληθεί από τη Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων σε μια περίπτωση όπου η χωριστή μεταβίβαση παραλλήλων σημάτων μπορεί να συνεπάγεται σοβαρούς περιορισμούς σ' αυτή την κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Το πρόβλημα αυτό πρέπει να επιλυθεί βάσει θεωρήσεων ουσιαστικού δικαίου και όχι βάσει ενός αξιώματος ως προς τις συνέπειες

41 — Το Δικαστήριο έχει συγκεκριμένα καθιερώσει και εφαρμόσει την αρχή της αναλώσεως σε σχέση με παράλληλες εισαγωγές από τρίτους, πλην όμως δεν δέχθηκε ότι η αρχή αυτή μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση απευθείας πωλήσεων που γίνονται από ανεξαρτήτους κατόχους παραλλήλων, εκάστου στο έδαφος του άλλου, δικαιωμάτων (βλ. ανωτέρω τμήμα Δ).

της μεταβίβασης και τη συγκατάθεση για την εμπορία που εμπεριέχεται σ' αυτή τη μεταβίβαση.

53. Δεν μπορεί ν' αποκλειστεί ότι, σε μια κατάσταση όπου η κατάκτηση των επί του σήματος δικαιωμάτων ήταν εκούσια, εμπλέκονται ειδικότερες θεωρήσεις ικανές να δικαιολογήσουν ένα αποτέλεσμα διαφορετικό από αυτό της αποφάσεως HAG II. Το γεγονός ότι το Δικαστήριο έκρινε κατ' αυτόν τον τρόπο στην υπόθεση HAG II και έκανε δεκτούς, ως εκ τούτου, σοβαρούς περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων οφείλεται στο ότι ήταν ανάγκη να προστατευθεί το ειδικό αντικείμενο του σήματος υπό το φως της ουσιώδους λειτουργίας του. Βάσει επομένως του ειδικού αντικειμένου και της λειτουργίας του σήματος, πρέπει, και στην υπό κρίση υπόθεση, να αποφανθεί σχετικώς το Δικαστήριο.

Z — Τα επί του σήματος δικαιώματα

54. Τα σήματα βρίσκουν τη νομική τους θεμελίωση στις εθνικές νομοθεσίες περί σημάτων. Πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις (καταχώριση ή χρησιμοποίηση) που καθορίζονται σε κάθε εθνική νομοθεσία και ακριβώς η εθνική νομοθεσία είναι αυτή που προσδιορίζει τις έννομες συνέπειες που συνδέονται με το σήμα στο οικείο κράτος. Υπό την έννοια αυτή, τα σήματα ισχύουν εντός συγκεκριμένης εδαφικής επικρατείας. Καθώς, όπως έχω προαναφέρει, δεν υπήρξε ολική εναρμόνιση των εθνικών περί σημάτων νομοθεσιών, είναι δυνατό να συνδέονται μ' ένα σήμα, ανάλογα με τα κράτη μέλη, διαφορετικές έννομες συνέπειες.

55. Τα σήματα διακρίνονται από τα λοιπά δικαιώματα επί αλων αγαθών κυρίως από το γεγονός ότι, κατ' αρχήν, είναι χρονικώς περιορισμένα⁴². Αυτό ακριβώς έχει υπογραμμιστεί από το Δικαστήριο στην απόφασή του HAG I, όπου έγινε δεκτό ότι: «Η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος είναι δυνατόν να συμβάλλει στη στεγανοποίηση των αγορών και να θίγει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μεταξύ κρατών μελών, πολύ περισσότερο αφού δεν υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς, αντίθετα με άλλα δικαιώματα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας» (σκέψη 11).

α. Το αντικείμενο και η λειτουργία των δικαιωμάτων αυτών

56. Με την απόφασή του HAG II, το Δικαστήριο επανέλαβε, διευκρίνισε και ανέπτυξε τη νομολογία του όσον αφορά τα σήματα. Το Δικαστήριο υπογράμμισε κυρίως την ουσιώδη σπουδαιότητα που πρέπει να αναγνωριστεί στην προστασία των σημάτων για τον ανόθευτο ανταγωνισμό, προστασία χωρίς την οποία δεν θα ήταν δυνατό να λειτουργήσει μια οικονομία ανοιχτής αγοράς. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το δικαίωμα επί του σήματος «αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού, στη δημιουργία και διατήρηση του οποίου αποβλέπει η Συνθήκη» (σκέψη 13).

57. Είναι δυνατό οικονομικά συμφέροντα, και δη σημαντικά, να συνδέονται με τα σήματα τα οποία αντιπροσωπεύουν για τους επιχειρηματίες ένα αγαθό του οποίου η αξία εξαρτάται από την προστασία της οποίας αυτοί τυγχάνουν έναντι των καταχρήσεων των ανταγωνιστών τους. Κατ' αυτόν τον

42 — Όπως ωστόσο προκύπτει από τα άρθρα 10 έως 12 της οδηγίας περί σημάτων ο δικαιούχος σήματος μπορεί να απωλέσει τα δικαιώματά του όταν δεν έχει, κατά τρόπο συνεπή, χρησιμοποιήσει το σήμα εντός κράτους μέλους για διάστημα πέντε ετών.

τρόπο, το Δικαστήριο, με την απόφασή του HAG II, αποφάνθηκε: Στο πλαίσιο ενός συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού «οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να προσελκύουν την πελατεία με την ποιότητα των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους, πράγμα που είναι δυνατό μόνο χάρη στην ύπαρξη διακριτικών γνωρισμάτων που εξατομικεύουν τα προϊόντα αυτά και τις υπηρεσίες αυτές» (σκέψη 13).

58. Η σημαντικότερη από τις δυνατότητες γενικώς που παρέχονται στον δικαιούχο ενός σήματος είναι το «δικαίωμα χρήσεως του σήματος για την πρώτη διάθεση του προϊόντος στην αγορά». Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η «προστασία του δικαιούχου κατά των ανταγωνιστών που θα ήθελαν να εκμεταλλευθούν και τη θέση και τη φήμη του σήματος πωλώντας προϊόντα επί των οποίων έχει τεθεί παρανόμως το εν λόγω σήμα» (σκέψη 14). Το δικαίωμα αυτό αποτελεί το «ειδικό αντικείμενο» του δικαιώματος επί του σήματος και, επομένως, η προστασία του μπορεί να δικαιολογήσει προσβολή στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

59. Στη συνέχεια, με την απόφασή του HAG II, το Δικαστήριο έκρινε ότι «για να καθοριστεί η ακριβής έκταση του αποκλειστικού αυτού δικαιώματος του δικαιούχου του σήματος, πρέπει να ληφθεί υπόψη η βασική λειτουργία του σήματος, η οποία συνίσταται στην εγγύηση που παρέχει στον καταναλωτή ή στον τελικό χρήστη σε σχέση με την προέλευση του προϊόντος επί του οποίου έχει τεθεί το σήμα, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει χωρίς κίνδυνο συγχύσεως το προϊόν αυτό από τα προϊόντα που έχουν άλλη προέλευση» (σκέψη 14). Η ικανότητα του σήματος να αντιπροσωπεύει στα όμματα των καταναλωτών έναν σύνδεσμο μεταξύ προελεύσεως και ποιότητας έχει ενίοτε περιγραφεί ως μια *λειτουργία διαφοροποιήσεως*. Η χρήση του σήματος επιτρέπει στον δικαιούχο του να διαφοροποιεί, στη συνε-

δηση των καταναλωτών, τα προϊόντα του από αυτά των ανταγωνιστών του.

Η οικονομική αξία του σήματος και η σημασία του για τον ανόθευτο ανταγωνισμό συνδέονται στενώς με την ικανότητα του σήματος να πληροί τη λειτουργία του διαφοροποιήσεως⁴³. Με την απόφασή του HAG II το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι «για να μπορεί το εμπορικό σήμα να επιτελεί τη λειτουργία αυτή, πρέπει να παρέχει την εγγύηση ότι όλα τα προϊόντα επί των οποίων έχει τεθεί έχουν κατασκευασθεί ή παραχθεί υπό τον έλεγχο μιας μόνο επιχειρήσεως η οποία έχει την ευθύνη για την ποιότητά τους» (σκέψη 13).

β. Η δυνατότητα μεταβίβασης των σημάτων

60. Ο δικαιούχος ενός σήματος μπορεί ιδίως να κάνει χρήση του αποκλειστικού του δικαιώματος μεταβιβάζοντας το δικαίωμα χρησιμοποιήσεως του σήματος σε κάτοχο αδείας. Σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας περί σημάτων «είναι δυνατό να παραχωρηθούν άδειες χρήσεων σήματος για το σύνολο ή μέρος των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις

43 — Αυτό ακριβώς εξέφρασε με τα εξής λόγια ο γενικός εισαγγελέας Jacobs στις προτάσεις του στην υπόθεση HAG II: «Ενώ τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ανταμείβουν τη δημιουργικότητα του εφευρέτη και αποτελούν επομένως κίνητρο για την πρόοδο της επιστήμης, τα εμπορικά σήματα ανταμείβουν τον παραγωγό που παράγει με συνέπεια εμπορεύματα υψηλής ποιότητας και αποτελούν συνεπώς κίνητρο οικονομικής προόδου. Χωρίς την προστασία του σήματος οι παραγωγοί ή οι κατασκευαστές δεν θα είχαν πολλά κίνητρα για να επινοήσουν νέα προϊόντα ή να διατηρήσουν την ποιότητα των ήδη υπαρχόντων προϊόντων. Τα εμπορικά σήματα μπορούν να έχουν το αποτέλεσμα αυτό, διότι παρέχουν στον καταναλωτή την εγγύηση ότι όλα τα προϊόντα που φέρουν ορισμένο σήμα έχουν παραχθεί από τον ίδιο παραγωγό ή υπό τον έλεγχό του και ότι επομένως είναι πολύ πιθανό να έχουν την ίδια ποιότητα (...) Τη λειτουργία αυτή μπορεί να επιτελεί το εμπορικό σήμα μόνο όταν είναι αποκλειστικό. Όταν ο δικαιούχος του αναγκαστεί να μοιραστεί το σήμα με έναν ανταγωνιστή, χάνει τον έλεγχο επί της φήμης την οποία αφορά το σήμα. Αν ο ανταγωνιστής πωλεί προϊόντα χειρότερης ποιότητας, αυτό θα αποβεί εις βάρος των δικών του προϊόντων. Εξίσου ανεπιθύμητες θα είναι οι συνέπειες και για τον καταναλωτή, διότι καθίσταται λιγότερο σαφές το μήνυμα που μεταδίδει το εμπορικό σήμα, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα τη σύγχυση και την παραπλάνηση του καταναλωτή.» (παράγραφοι 18 και 19)

οποίες έχει καταχωριστεί και για το σύνολο ή τμήμα του εδάφους ενός κράτους μέλους. Οι άδειες χρήσης μπορεί να είναι αποκλειστικές ή μη αποκλειστικές».

61. Είναι επίσης κατ' αρχήν δυνατή η μεταβίβαση ενός σήματος μέσω συμβάσεως συναπτομένης μεταξύ του δικαιούχου και άλλου επιχειρηματία. Μπορεί ωστόσο οι δυνατότητες μεταβίβασης να υπόκεινται σε περιορισμούς.

62. Σε ορισμένες χώρες μεταβίβαση δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο για ολόκληρο το έδαφος για το οποίο έχει παρασχεθεί προστασία σύμφωνα με την εθνική περί σημάτων νομοθεσία ενώ τούτο δεν συμβαίνει όσον αφορά άλλες χώρες.

63. Σε ορισμένες χώρες το σήμα δεν μπορεί να μεταβιβασθεί παρά μόνο μαζί με τις παραγωγικές μονάδες ενώ, σε άλλες χώρες και, καθόσον γνωρίζω, στα περισσότερα από τα κράτη μέλη, το σήμα μπορεί να μεταβιβασθεί κατά τρόπο ανεξάρτητο.

64. Τέλος, σε ορισμένες χώρες, το σήμα δεν μπορεί να μεταβιβασθεί παρά μόνο για το σύνολο των προστατευομένων προϊόντων. Σε άλλες χώρες δεν υφίστανται τέτοιοι περιορισμοί, ενώ υπάρχουν ακόμα και χώρες όπου οι μόνιμοι περιορισμοί αφορούν το δικαίωμα μερικής μεταβίβασης κατά το μέτρο που μια κατάτμηση θα μπορούσε να δημιουργήσει σύγχυση στον καταναλωτή.

65. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προβλήθηκε ο ισχυρισμός, ορθώς κατά τη γνώμη μου, ότι η παρατηρούμενη σήμερα τάση είναι η αύξηση των δυνατοτήτων που έχει ένας δικαιούχος να μεταβιβάσει το σήμα του.

66. Σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα, το εν λόγω σήμα μπορεί να μεταβιβάζεται μαζί με την επιχείρηση ή κατά τρόπο ανεξάρτητο, η δε μεταβίβαση μπορεί να αφορά όλα τα προϊόντα ή ένα μέρος των προϊόντων για τα οποία το σήμα έχει κατατεθεί⁴⁴. Αντιθέτως, το κοινοτικό σήμα δεν μπορεί να μεταβιβαστεί παρά μόνο για ολόκληρο το έδαφος της Κοινότητας⁴⁵.

Η — Η σημασία της σχέσεως μεταξύ της Ideal-Standard GmbH και της Ideal-Standard SA εντός του ιδίου ομίλου επιχειρήσεων

67. Οι προτάσεις που αναπτύσσω εδώ στηρίζονται στην ιδέα ότι η κατάσταση ως προς την οποία πρέπει να αποφανθεί το Δικαστήριο είναι στην πραγματικότητα μια κατάσταση όπου ο μεταβιβάσας το σήμα προσπαθεί να εμποδίσει την απευθείας πώληση, από τον *προς* ον η μεταβίβαση, στο έδαφος

44 — Βλ. το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού όπου ορίζεται: «Το κοινοτικό σήμα δύναται να μεταβιβασθεί, για το σύνολο ή μέρος των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες έχει καταχωρηθεί, ανεξάρτητα από τη μεταβίβαση της επιχείρησης».

45 — Βλ. το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού όπου ορίζεται: «Το κοινοτικό σήμα έχει ενιαίο χαρακτήρα. Παράγει τα αυτά αποτελέσματα σε ολόκληρη την Κοινότητα: δεν δύναται να καταχωρηθεί, να μεταβιβασθεί, να γίνει αντικείμενο παραίτησης ή απόφασης περί έκπτωσης του δικαιούχου εκ των δικαιωμάτων του ή περί ακυρότητας ούτε να απαγορευθεί η χρήση του παρά μόνο για ολόκληρη την Κοινότητα. Η αρχή αυτή ισχύει εκτός αναθέτου διατάξεως του παρόντος κανονισμού.»

όπου ο μεταβιβάσας έχει διατηρήσει το σήμα του. Όστόσο, όπως προκύπτει και από το τμήμα Α του προδικαστικού ερωτήματος, η κατάσταση χαρακτηρίζεται εν προκειμένω από το γεγονός ότι στη Γαλλία το σήμα μεταβιβάστηκε όχι από την Ideal-Standard GmbH, η οποία επιδιώκει να εμποδίσει τις εισαγωγές στη Γερμανία, αλλά από τη θυγατρική της τελευταίας γαλλική εταιρία.

πράξη αυτή έχει πραγματοποιηθεί από τον ίδιο τον δικαιούχο του σήματος ή, αντιθέτως, από εταιρία ανήκουσα στον ίδιο όμιλο.

Αυτός είναι ακριβώς και ο λόγος για τον οποίο στηρίζομαι στην αρχή ότι είναι και δικαιολογημένο και ενδεδειγμένο να αντιμετωπιστεί η υπόθεση αυτή ως υπόθεση αφορώσα το ζήτημα της άμεσης εννόμου σχέσεως μεταξύ μεταβιβάσαντος και προς ον η μεταβίβαση.

Θ — Εκτίμηση των θεωρήσεων ουσιαστικού δικαίου — και κυρίως όσον αφορά το ειδικό αντικείμενο και την ουσιώδη λειτουργία του σήματος

68. Νομίζω ότι είναι ακριβές το γεγονός ότι, όπως ισχυρίζονται η IHT και η Επιτροπή, η σχέση μεταξύ της Ideal-Standard GmbH και της γαλλικής θυγατρικής της εταιρίας, οι οποίες ανήκουν στον ίδιο όμιλο, συνεπάγεται την εξομοίωση των δύο εταιριών, οπότε η μεταβίβαση πρέπει να καταλογιστεί στην Ideal-Standard GmbH ως εάν η μεταβίβαση είχε πραγματοποιηθεί από αυτή την ίδια την εταιρία. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Ideal-Standard GmbH, πρέπει να θεωρείται αρκετό το ότι οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα, εντός ενός και του ίδιου ομίλου, να συντονίζουν την εμπορική τους πολιτική προς το κοινό συμφέρον του ομίλου. Το ζήτημα αν η δυνατότητα αυτή χρησιμοποιείται στην πράξη δεν μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας⁴⁶.

70. Η Ideal Standard GmbH καθώς και η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση ισχυρίζονται κυρίως ότι σε περίπτωση εκουσίας μεταβίβασης σήματος υφίσταται, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην περίπτωση της αναγκαστικής μεταβίβασης, μια κατάσταση όπου ο μεταβιβάσας ουδεμία ασκεί επιρροή ως προς την ποιότητα των προϊόντων που ο προς ον η μεταβίβαση εμπορεύεται χρησιμοποιώντας το μεταβιβάσθέν σήμα. Ξεφερα από μια μεταβίβαση, τα σήματα καθίστανται ανεξάρτητα. Αν, σε μια τέτοια κατάσταση, ο δικαιούχος απωλέσει το αποκλειστικό του δικαίωμα, η ουσιώδης λειτουργία του σήματος διακυβεύεται εφόσον το σήμα δεν θα μπορεί πλέον να εγγυάται την προέλευση και την ποιότητα του προϊόντος έναντι του καταναλωτή, ενώ ο δικαιούχος του σήματος θα μπορούσε να διατρέξει τον κίνδυνο να του καταλογισθεί η κακή ποιότητα ενός εμπορεύματος ως προς την οποία ουδός είναι υπεύθυνος. Προκειμένου κάθε σήμα να μπορεί να εγγυάται ότι τα φέροντα αυτό προϊόντα προέρχονται από μία και μόνη πηγή, πρέπει κάθε δικαιούχος να μπορεί στο δικό του

69. Αν το Δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η μεταβίβαση ενός σήματος αποτελεί πράξη η οποία έχει ενδεχομένως ως αποτέλεσμα να χάνει ο δικαιούχος του σήματος το αποκλειστικό του δικαίωμα εντός των κρατών μελών όπου έχει διατηρηθεί το σήμα, ουδεμία έχει σημασία το ζήτημα αν η

46 — Η άποψη αυτή βέβαια έρεισμα στις αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με την αρχή της αναλώσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο ανάλωση υφίσταται όταν ένα προϊόν διατίθεται στην αγορά εντός άλλου κράτους μέλους από εταιρία έχουσα σχέση νομικής ή οικονομικής εξαρτήσεως με τον δικαιούχο, ή με την συγκατάθεση της εταιρίας αυτής (βλ. ιδίως την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, 144/81, Keurkoop κατά Nancy Kean, Συλλογή 1982, σ. 2853) και δεν φαίνεται να έχει σημασία εν προκειμένω το γεγονός ότι οι οικείες εταιρίες έχουν κάνει χρήση στην πράξη της δυνατότητάς τους να συντονίζουν τη σχετική με την ποιότητα και τη διάθεση στο εμπόριο πολιτική τους.

έδαφος να προβάλλει τα δικαιώματά του επί του σήματος κατά των κατασκευασθέντων από τον άλλο δικαιούχο προϊόντων.

71. Η ΙΗΤ ισχυρίζεται ότι αν γινόταν δεκτό ότι παρεμποδίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων στην προκειμένη κατάσταση, τούτο θα είχε ως συνέπεια να υπερεκτιμηθεί η σημασία της λειτουργίας του σήματος ως εγγυήσεως της προελεύσεως και της ποιότητας των προϊόντων. Η ΙΗΤ ισχυρίζεται ότι το σήμα έχει πρωτίστως και κυρίως ως αντικείμενο την προστασία του δικαιούχου του έναντι των ανταγωνιστών του οι οποίοι θα μπορούσαν να καταχραστούν της φήμης του, ενώ η λειτουργία της εγγυήσεως έναντι των καταναλωτών αποτελεί μάλλον απλή αντανάκλαση του σκοπού αυτού. Ο δικαιούχος ενός σήματος μπορεί να παραιτηθεί από τον έλεγχο της ποιότητας των προϊόντων, έλεγχο ο οποίος συνδέεται με τη λειτουργία της εγγυήσεως, συνάπτοντας, π. χ., σύμβαση παροχής αδείας χρησιμοποίησεως, πράγμα που, σύμφωνα με την ΙΗΤ συμβαίνει στην πράξη, ή μεταβιβάζοντας το σήμα του χωρίς περιορισμούς.

72. Η Επιτροπή διατείνεται ότι το καθοριστικό σημείο είναι το γεγονός ότι η κατάκτηση του σήματος προκύπτει από ηθελημένη πράξη. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η κύρια λειτουργία του σήματος είναι να παρέχει στον δικαιούχο του την εξουσία να αποφασίζει ποια προϊόντα μπορούν να φέρουν το σήμα και να συνδέει έτσι τους πελάτες προς το προϊόν του. Ωστόσο, σε περίπτωση μεταβίβασης, ο δικαιούχος του σήματος συγκατατίθεται στο να επιθέτουν άλλοι το σήμα στα προϊόντα τους και να τα διαθέτουν τόσο εντός της οικείας χώρας όσο και στην υπόλοιπη Κοινότητα. Ο δικαιούχος του σήματος προβαίνει, εν πλήρη επιγνώσει και έναντι ανταλλάγματος, σε εκούσια παραίτηση από τον έλεγχο της ποιότητας των προϊόντων. Ο δικαιούχος του σήματος χάνει τον έλεγχο της καλής φήμης που συνδέεται με σήμα όταν αναγκάζεται να μοιρα-

στεί το σήμα με ανταγωνιστή, πράγμα για το οποίο όμως έχει συγκατατεθεί και πρέπει να υφίσταται τις συνέπειες της επιλογής του. Σε μια τέτοια κατάσταση, δεν είναι ανάγκη, για την προστασία της ουσιαστικής λειτουργίας του σήματος, να γίνει δεκτό ότι υφίσταται εντός της Κοινότητας προστατευόμενο έδαφος.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, το συμφέρον της προστασίας των καταναλωτών εξυπηρετείται επαρκώς ακόμα και όταν ο δικαιούχος του σήματος χάνει, κατά τη μεταβίβαση, το αποκλειστικό του δικαίωμα. Όπως και η ΙΗΤ, η Επιτροπή διατείνεται ότι το δικαίωμα επί του σήματος δεν έχει ως πρώτιστο αντικείμενο την προστασία των καταναλωτών. Αντιθέτως, το δικαίωμα επί του σήματος πρέπει να διασφαλίζει στον δικαιούχο του το ότι τα φέροντα το σήμα του προϊόντα κατασκευάζονται υπό τον έλεγχό του και ότι είναι ως εκ τούτου υπεύθυνος για την ποιότητά τους, πράγμα που, κατ' αυτόν τον τρόπο, παράγει αποτελέσματα για τους καταναλωτές. Αυτό ακριβώς καταδεικνύει κυρίως το γεγονός ότι ο δικαιούχος του σήματος μπορεί ελεύθερα να χρησιμοποιεί ή όχι το σήματός του όταν διαθέτει στο εμπόριο προϊόντα.

73. Νομίζω ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι τα άρθρα 30 και 36 δεν εμποδίζουν τον μεταβιβάσαντα ένα σήμα να απαγορεύει την εκ μέρους του προς ον η μεταβίβαση διάθεση εμπορευμάτων φερόντων το σήμα στο έδαφος όπου ο μεταβιβάσας έχει διατηρήσει το σήμα του. Πράγματι, η απώλεια για τον μεταβιβάσαντα του αποκλειστικού του δικαιώματος κατά τη μεταβίβαση ενός παραλλήλου σε άλλο κράτος μέλος σήματος σημαίνει,

— ότι κανένα από τα σήματα δεν θα μπορεί πλέον να εγγυάται, κατά τρόπο αυτοτε-

λή, στο ιδιαίτερό του εδαφικό πλαίσιο, το ότι το οικείο προϊόν έχει κατασκευασθεί υπό τον έλεγχο μιας και μόνης επιχείρησης η οποία και πρέπει να φέρει την ευθύνη για την ποιότητά του, εφόσον τα κατασκευαζόμενα τόσο από τον μεταβιβασάντα όσο και από τον προς ον η μεταβίβαση προϊόντα θα μπορούν να διατίθενται στην ίδια αγορά,

- ότι ο δικαιούχος του σήματος ουδεμία έχει επιρροή επί των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά από τον προς ον η μεταβίβαση, ενώ θα μπορούσε να του καταλογιστεί η κακή ποιότητα εμπορευμάτων ως προς την οποία ουδόλως είναι υπεύθυνος,
- ότι οι καταναλωτές δεν είναι πλέον σε θέση να διακρίνουν, χωρίς πιθανή σύγχυση, το προϊόν από άλλης προελεύσεως προϊόντα.

74. Οι λόγοι αυτοί επηρέασαν αποφασιστικά το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο με την απόφασή του HAG II. Εκ πρώτης όψεως, θα μπορούσε να θεωρηθεί λογικό να ληφθεί ως βάση η ιδέα ότι οι λόγοι αυτοί αρκούν επίσης για να δικαιολογηθεί η υποχρέωση αποδοχής, σε περίπτωση μεταβιβάσεως, μιας στεγανοποίησης των εγχωρίων αγορών αντίθετης προς τον θεμελιώδη στόχο της Συνθήκης.

75. Δεν πρέπει ωστόσο να παροράται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο δικαιούχος ενός σήματος μπορεί να απωλέσει το αποκλειστικό του δικαίωμα και σε περιπτώσεις όπου κάτι τέτοιο σημαίνει ότι το σήμα δεν θα μπορεί πλέον να επιτελεί πλήρως τη λειτουργία του διαφοροποιή-

σεως. Τούτο συμβαίνει στις περιπτώσεις συμβάσεων παροχής αδείας χρησιμοποίησης. Από την αρχή της αναλώσεως προκύπτει ότι το πρόσωπο που μεταβιβάζει μια άδεια χρησιμοποίησης οφείλει να αποδέχεται και τον ανταγωνισμό στην αγορά από τα προϊόντα που κατασκευάζονται από τον κάτοχο της αδείας και εισάγονται παράλληλως από τρίτους. Η Ideal-Standard GmbH καθώς και η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση θεωρούν σημαντικό το γεγονός ότι, σε μια τέτοια κατάσταση, τα προϊόντα διατίθενται στο εμπόριο από μια επιχείρηση η οποία υπόκειται στον έλεγχο του δικαιούχου του σήματος. Όμως, η αρχή της αναλώσεως δεν εξαρτάται από το ζήτημα αν αυτός που έχει μεταβιβάσει την άδεια εκμεταλλεύσεως έχει βεβαιωθεί, στο πλαίσιο της σχετικής συμβάσεως, ότι ο νέος κάτοχος της αδείας θα διατηρήσει τα προϊόντα σε κάποιο ανεκτό επίπεδο ως προς την ποιότητα. Αρκεί αυτός που μεταβιβάζει την άδεια να έχει τη δυνατότητα να επιβάλει απαιτήσεις σχετικά με την ποιότητα. Αν παραλείψει να πράξει κάτι τέτοιο, πρέπει να υποστεί τις συνέπειες της επιλογής του. Αυτό που προστατεύεται δεν είναι η λειτουργία διαφοροποίησης αυτή καθαυτή αλλά η δυνατότητα του δικαιούχου του σήματος να διασφαλίσει τη λειτουργία αυτή.

76. Προκύπτει έτσι το ερώτημα μήπως το γεγονός ότι, στην υπόθεση HAG II, επρόκειτο ακριβώς για μια *αναγκαστική κατάτμηση*, ενώ εν προκειμένω πρόκειται για *εκούσια κατάτμηση*, τούτο παρέχει ακριβώς ένα αρκούντως σταθερό έρεισμα για μια λύση διαφορετική από αυτήν που δόθηκε από το Δικαστήριο με την απόφασή του HAG II. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προϋποθέτει λεπτομερέστερη ανάλυση των προστατευομένων από το σήμα συμφερόντων.

77. Η απόφαση HAG II αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι ελήφθησαν υπόψη δύο συμφέ-

ροντα, συγκεκριμένα αυτό του *δικαιούχου του σήματος*, ο οποίος, χάρις στο σήμα του, είναι σε θέση να συμμετέχει στον ανταγωνισμό σχετικά με την ποιότητα του προϊόντος και, επομένως, έχει συμφέρον να προστατεύεται έναντι της αθέμιτης χρήσεως του σήματος από τους ανταγωνιστές του, και αυτού των *καταναλωτών*, οι οποίοι έχουν συμφέρον να μπορούν να διαπιστώνουν την προέλευση ενός προϊόντος χωρίς τον κίνδυνο συγχύσεως, εφόσον κάτι τέτοιο τους επιτρέπει να θεωρούν ως δεδομένη μια συγκεκριμένη ποιότητα του προϊόντος.

78. Υπό περιστάσεις όπου ένα σήμα έχει καταταμθεί στο πλαίσιο ενός γεγονότος επί του οποίου ο δικαιούχος του σήματος ουδεμία είχε επιρροή, είναι σαφές ότι το *συμφέρον του δικαιούχου του σήματος* παίζει σημαντικό ρόλο. Προκειμένου, ίσως, να τονίσει τη σημασία του συμφέροντος αυτού, το Δικαστήριο, με την απόφασή του HAG II, υπογράμμισε ότι ο κάτοχος του δικαιώματος επί του σήματος που προστατεύεται από την εθνική νομοθεσία «*ουδόλως έχει δώσει τη συγκατάθεσή του (...) προκειμένου να τεθεί στην αγορά άλλου κράτους μέλους*» (σκέψη 15. η υπογράμμιση είναι δική μου)⁴⁷.

79. Στην περίπτωση της μεταβίβασης ενός σήματος, το συμφέρον του δικαιούχου του σήματος δεν είναι εξίσου σημαντικό. Ο δικαιούχος παραλλήλων σε διάφορα κράτη μέλη σημάτων διαθέτει μια σειρά εναλλακτικών λύσεων. Μπορεί, βεβαίως, να αποφύγει πλήρως τη μεταβίβαση του σήματός του. Αν αποφασίσει να το μεταβιβάσει, η μεταβίβαση μπορεί να είναι συνολική, δηλαδή να ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη όπου προστατεύεται το σήμα. Μπορεί όμως και να αποφασίσει, όπως στην υπό κρίση περίπτωση,

να μεταβιβάσει το σήμα χωριστά, δηλαδή μόνο για ορισμένα από τα κράτη μέλη όπου αυτό προστατεύεται.

80. Το πρόβλημα συνίσταται στο ζήτημα αν συμφέρει οπωσδήποτε τον δικαιούχο ενός σήματος ο οποίος ενεργεί σε μια ενιαία αγορά να μπορέσει να καταταμθεί την αγορά αυτή προβαίνοντας σε χωριστές μεταβιβάσεις, διατηρώντας ταυτόχρονα το αποκλειστικό του δικαίωμα στα κράτη μέλη όπου εξακολουθεί να είναι δικαιούχος του σήματός του.

81. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο θα έκρινε ότι η χωριστή μεταβίβαση ενός σήματος έχει ως συνέπεια να χάνει ο δικαιούχος του σήματος το αποκλειστικό του δικαίωμα, ο ενδιαφερόμενος επιχειρηματίας πρέπει να εξετάσει αν το μειονέκτημα αυτό μπορεί να αντισταθμιστεί από το λαμβανόμενο αντάλλαγμα. Οι συνέπειες που πρέπει να έχει, ενδεχομένως, υπόψη του ο δικαιούχος του σήματος είναι οι ακόλουθες.

82. Το σήμα δεν θα μπορεί να επιτελεί πλήρως τη λειτουργία του διαφοροποιήσεως διότι ο καταναλωτής δεν θα είναι σε θέση να διακρίνει τα προϊόντα του δικαιούχου του σήματος από τα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο, υπό το ίδιο σήμα, από τον αγοραστή του παραλλήλου σήματος.

83. Τούτο συνεπάγεται ότι ο δικαιούχος του σήματος δεν θα μπορεί να προστατεύεται από τον κίνδυνο να μπορεί να αντλεί ο αγοραστής, διαθέτοντας τα προϊόντα του στην αγορά του δικαιούχου, *πλεονεκτήματα από τις επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από τον εν λόγω δικαιούχο προκειμένου να δημιουργήσει και να διατηρήσει την goodwill που συνδέεται με το σήμα.*

47 — Με το ίδιο πνεύμα εκφράστηκε και με την απόφαση το Δικαστήριο στην υπόθεση Pharmion κατά Hoechst, όπου έκρινε ότι με τη χορήγηση σε τρίτο υποχρεωτικής άδειας εκμεταλλεύσεως, ο δικαιούχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας στέρχεται της εξουσίας που έχει να αποφασίζει ελεύθερα ως προς τις συνθήκες υπό τις οποίες θα διαθέτει το προϊόν του.

Ο εν λόγω δικαιούχος δεν θα μπορεί να προστατεύεται παρά σε περιορισμένη μόνο έκταση από τον κίνδυνο να βλάψει ο αγοραστής *την καλή φήμη του σήματος* πωλώντας προϊόντα κατώτερης ποιότητας. Συγκεκριμένα τούτο μπορεί να γίνει στον βαθμό που θα έχει ο δικαιούχος τη δυνατότητα να ασκεί ένα είδος ελέγχου μέσω της επιλογής της επιχειρήσεως προς την οποία θα γίνει η μεταβίβαση του σήματος καθώς και να προθέσει στη σύμβαση μεταβίβασης ρήτρες προτιμήσεως⁴⁸. Αντιθέτως, δεν είναι δυνατό να ληφθεί ως βάση η γνώμη ότι ο μεταβιβάσας ένα σήμα μπορεί να διατηρήσει, όπως διατείνεται η Επιτροπή, τον έλεγχο επί της ποιότητας των προϊόντων, περιλαμβάνοντας στη σύμβαση μεταβίβασης ρήτρες περί υπαναχωρήσεως προοριζόμενες να διασφαλίσουν ένα ανεκτό επίπεδο ποιότητας. Εξάλλου, όπως θεώρησε και η Επιτροπή, μια τέτοιου περιεχομένου σύμβαση αποτελεί στην πραγματικότητα σύμβαση παροχής αδειάς εκμεταλλεύσεως. Η Βρετανική Κυβέρνηση υπογράμμισε προπάντων ότι, από οικονομική όσον αφορά την καθημερινή ζωή άποψη, στερείται ρεαλισμού το να υποτεθεί ότι ο αγοραστής ενός δικαιώματος επί του σήματος θα δεχθεί τη διατήρηση ελέγχου εκ μέρους του μεταβιβάσαντος. Οι συμβάσεις περί μεταβίβασης επιλέγονται ακριβώς προκειμένου να πραγματοποιείται πλήρης μεταβίβαση των συνδεομένων με το σήμα δικαιωμάτων.

84. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μια απόφαση, υπό την υποδειχθείσα έννοια, του Δικαστηρίου θα έχει σοβαρές συνέπειες για τον δικαιούχο του σήματος. Δεν μπορεί μάλιστα να αποκλειστεί η περίπτωση να μην αποφασίσει καν να προβεί αυτός σε χωριστή μετα-

βίβαση. Αλλά είναι λίαν πιθανό, υπό κανονικές συνθήκες, να αποφασίσει κάποιος είτε να μη μεταβιβάσει το σήμα είτε να το μεταβιβάσει συνολικώς για όλα τα κράτη όπου αυτό προστατεύεται. Επομένως, μια τέτοια απόφαση θα έχει *de facto* ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δυνατοτήτων της μεταβίβασης του σήματος.

85. Στο πλαίσιο αυτής ακριβώς της αλληλουχίας η Ideal-Standard GmbH καθώς και η Βρετανική και Γερμανική Κυβέρνηση προέβαλαν μία σειρά επιχειρημάτων τα οποία στηρίζονται στην *αρχή της δυνατότητας ελεύθερης μεταβίβασης των σημάτων*. Τα επιχειρήματα αυτά συνοψίζονται ως εξής.

Τα σήματα εξακολουθούν να είναι εγχώρια και, επομένως, γεωγραφικώς κατατετηγμένα, λόγος για τον οποίο είναι δυνατό να έχουν διαφορετικούς δικαιούχους στα διάφορα κράτη μέλη. Πρόκειται για δικαιώματα κυριότητας τα οποία ρυθμίζονται, ανεξαρτήτως τα μεν των δε, από τις νομοθεσίες κάθε κράτους μέλους, η δε Συνθήκη διακηρύσσει τη βούληση προστασίας τους. Η δυνατότητα ελεύθερης μεταβίβασης ενός σήματος αποτελεί θεμελιώδες προνόμιο του δικαιώματος επί του σήματος και αποτελεί μέρος του ειδικού αντικείμενου του. Αν ο δικαιούχος ενός σήματος έχανε το αποκλειστικό του δικαίωμα σε περίπτωση μεταβίβασης, το θεμελιώδες αυτό προνόμιο θα είχε θεωρητική και μόνο αξία. Πράγματι, όμοια σήματα προστατευόμενα σε διάφορα κράτη μέλη δεν θα μπορούσαν, όπως είναι επόμενο, να πωλούνται παρά μόνο συνολικώς.

48 — Χαρακτηριστική εικόνα του γεγονότος αυτού απαντάται στην υπό κρίση υπόθεση. Η Ideal-Standard GmbH διευκρίνισε ότι η σύμβαση μεταβίβασης δεν είχε συναφθεί παρά μόνο βάσει της συγκεκριμένης καταστάσεως στη Γαλλία, όπου ο αγοραστής είχε διευθύνει επί μακρό χρόνο την Ideal-Standard SA και γνώριζε έτσι άριστα τη σχετική με την ποιότητα πολιτική της εταιρείας αυτής και όπου, επομένως, επρόκειτο η ποιότητα του σήματος να ανατεθεί σε μια εταιρεία αξία εμπιστοσύνης, ενώ ταυτόχρονα είχε απαγορευθεί στην εταιρεία αυτή να μεταβιβάσει το σήμα σε άλλες επιχειρήσεις.

86. Νομίζω ότι πρέπει να απορριφθεί ο ισχυρισμός ότι ένας τέτοιος *de facto* περιορισμός, όσον αφορά έναν δικαιούχο, της μεταβίβασης του σήματός του αποτελεί προσβολή του ειδικού αντικείμενου του σήματος.

87. Αρκετοί είναι οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ του ότι δεν πρόκειται για σημαντικό περιορισμό των δικαιωμάτων του δικαιούχου του σήματος.

88. Ο περιορισμός αυτός έχει, όπως έχω ήδη αναφέρει, περιορισμένο πεδίο εφαρμογής. Ο δικαιούχος ενός σήματος μπορεί πάντοτε να προτιμήσει να το μεταβιβάσει χωριστά εφόσον θεωρεί ότι κάτι τέτοιο αποτελεί μια οικονομικώς συμφέρουσα λύση, έστω και αν τούτο πρόκειται να τον εμποδίσει να προστατεύει το σήμα στη δική του αγορά. Και διατηρεί τη δυνατότητα να προβεί σε συνολική μεταβίβαση — πράγμα το οποίο, όπως θα φανεί κατωτέρω, θα είναι υπό κανονικές συνθήκες η πλέον ενδεδειγμένη λύση.

89. Εξάλλου, δεν προβλήθηκε στην υπό κρίση υπόθεση ο ισχυρισμός ότι η δυνατότητα χωριστής μεταβιβάσεως αποτελεί ουσιώδες, από οικονομική ή άλλη άποψη, μέρος των δικαιωμάτων που ένα σήμα παρέχει στον δικαιούχο του. Π. χ., δεν προβλήθηκαν επιχειρήματα υπέρ της απόψεως ότι οι επιχειρηματίες αντιμετώπισαν σοβαρές δυσχέρειες λόγω του ότι, κατά την περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ των υποθέσεων HAG I και HAG II, αναγκάστηκαν να προσαρμοστούν στο γεγονός ότι μια χωριστή μεταβίβαση θα είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια του αποκλειστικού τους δικαιώματος στα κράτη μέλη όπου διατηρούσαν το σήμα.

90. Τούτο εξηγείται προφανώς από το γεγονός ότι ο δικαιούχος ενός σήματος μεγάλης αξίας, ο οποίος επιθυμεί πράγματι να προστατεύσει αυτή την αξία του σήματός του, θα προτιμήσει, εν πάση περιπτώσει, να μεταβιβάσει το σήμα του μόνο συνολικώς, για όλα τα κράτη όπου αυτό προστατεύεται. Αρκετοί είναι οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της επιλογής αυτής.

91. Η χωριστή, όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη, μεταβίβαση θα έχει ως συνέπεια την κυκλοφορία, στην εσωτερική αγορά εμπορευμάτων φερόντων το ίδιο σήμα, μολονότι έχουν κατασκευαστεί από διαφορετικούς δικαιούχους του σήματος. Η εσωτερική αγορά είναι μια αγορά χωρίς σύνορα, όπου μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα όχι μόνο τα προϊόντα αλλά και οι καταναλωτές, και όπου η διαφήμιση των εν λόγω εμπορευμάτων εξαπλούται, με διαρκώς αυξανόμενο ρυθμό, και πέραν των ορίων των εγχωρίων αγορών.

92. Έστω και αν τα άρθρα 30 και 36 επρόκειτο να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αυτός που μεταβιβάζει ένα σήμα διατηρεί το αποκλειστικό του δικαίωμα και, επομένως, μπορεί, μέσω απαγορεύσεως εξαγωγής, να προστατεύει τη λειτουργία διαφοροποιήσεως του σήματος στη δική του αγορά, η χωριστή μεταβίβαση διακυβεύει τη λειτουργία αυτή του σήματος έναντι ενός καταναλωτή ο οποίος αποφασίζει να χρησιμοποιήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και αποκτά, στη συνέχεια, προϊόντα φέροντα το ίδιο σήμα σε διάφορα κράτη μέλη. Υπ' αυτό ίσως το πρίσμα το Δικαστήριο αποφάνθηκε με την απόφασή του στην υπόθεση *Tetrapin* κατά *Tetrapona* κρίνοντας ότι «η ουσιώδης λειτουργία του σήματος, που συνίσταται στο να εξασφαλιστεί στους καταναλωτές η ταυτότητα της καταγωγής του προϊόντος, έχει ήδη κλονιστεί με την κατάτμηση του αρχικού δικαιώματος» (σκέψη 6).

Η κατάτμηση ενός δικαιώματος επί του σήματος στο εσωτερικό μιας ενιαίας αγοράς, με καταναλωτές διακινούμενους πέραν των εθνικών συνόρων, σημαίνει ότι ο αγοραστής ενός σήματος, του οποίου τα προϊόντα τίθενται, κατ' αυτόν τον τρόπο, σε ανταγωνισμό με τα προϊόντα του μεταβιβάσαντος, μπορεί

να επωφεληθεί από τις επενδύσεις του μεταβιβάσαντος για να διατηρήσει την goodwill που συνδέεται με το σήμα και θα μπορεί να θίξει την καλή φήμη του σήματος πωλώνοντας εμπορεύματα κατώτερης ποιότητας. Είναι λογικό να υποτεθεί ότι η εξασθένηση αυτή της λειτουργίας διαφοροποιήσεως του σήματος συγκρατεί στην πράξη τον δικαιούχο παραλλήλων σημάτων εντός του εδάφους της Κοινότητας από το να προβαίνει σε κατάτμηση.

93. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Βρετανικής Κυβερνήσεως, δεν νομίζω ότι περιορισμοί στη δυνατότητα του δικαιούχου ενός σήματος να προβαίνει σε κατάτμηση του σήματός του αντίκεινται στα συμφέροντα της Κοινότητας. Συναφώς, δεν στερείται σημασίας το γεγονός ότι ο δικαιούχος ενός σήματος τίθεται απλώς στην ίδια κατάσταση με αυτή στην οποία θα βρισκόταν, αναγκαστικώς εκ του νόμου, αν το σήμα του ήταν κοινοτικό δυνάμενο να παράγει τα έννομα αποτελέσματα που αναγνωρίζει ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα, δηλαδή ότι το σήμα δεν μπορεί να μεταβιβαστεί παρά συνολικώς για ολόκληρο το κοινοτικό έδαφος.

94. Ο περιορισμός στις δυνατότητες μεταβιβάσεως του δικαιούχου περί του οποίου γίνεται εδώ λόγος δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, λογικώς να θεωρηθεί ότι εμποδίζει τα σήματα να μπορούν να παίζουν τον ρόλο τους στο πλαίσιο του συστήματος απόθεντου ανταγωνισμού που η Συνθήκη επιδιώκει να θεσπίσει και να διατηρήσει. Τα σήματα θα εξακολουθήσουν να αποτελούν το μέσο που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να συγκρατούν τους πελάτες τους μέσω της ποιότητας των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους.

95. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν νομίζω ότι το συμφέρον του δικαιούχου ενός σήματος να μπορεί να προβαίνει σε χωριστή, όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη, μεταβίβαση, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη λειτουργία διαφοροποιήσεως του σήματος στα κράτη μέλη όπου αυτός εξακολουθεί να το διατηρεί, είναι τόσο σημαντικό ώστε να δικαιολογήσει τον σοβαρό περιορισμό στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων που μια τέτοια έννομη κατάσταση θα συνεπαγόταν.

96. Δεν είναι ωστόσο αρκετό, όπως έχω ήδη αναφέρει, να εκτιμηθεί το τεθέν εν προκειμένω πρόβλημα υπό το φως των συμφερόντων του δικαιούχου του σήματος. Προκύπτει το ερώτημα, σε ποια έκταση μπορεί, αυτή καθ αυτή, η μέριμνα προστασίας του συμφέροντος του καταναλωτή να είναι σε θέση να διαπιστώνει την καταγωγή ενός φέροντος σήμα προϊόντος να θεμελιώσει την προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος του κατόχου του σήματος⁴⁹.

97. Είναι αναμφισβήτητο ότι το σήμα αποτελεί, στην πράξη, στα όμματα των καταναλωτών, την εγγύηση ότι τα προϊόντα που φέρουν συγκεκριμένο σήμα κατασκευάζονται από την ίδια επιχείρηση ή υπό τον έλεγχό της και ότι, επομένως, πρέπει να θεωρείται ότι έχουν την ίδια ποιότητα. Αυτή η ουσιαστική λειτουργία του σήματος παρέχει

49 — Έχει σημασία εν προκειμένω το γεγονός ότι το Landgericht Düsseldorf, ερμηνεύοντας την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση HAG II, έκρινε: «Ούτε επίσης είναι δυνατή η δικαιολόγηση μιας τέτοιας υπεσχούς της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων από το γεγονός ότι δεν είναι ανάγκη να προστατεύεται ο δικαιούχος ενός σήματος, ο οποίος ελεύθερος μεταβίβασε τα δικαιώματά του σε τρίτο σε ένα ή περισσότερα κράτη. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι παραβλέπεται το γεγονός ότι η λειτουργία εξατομικεύσεως του σήματος δεν πρέπει μόνο να εκτιμάται από την άποψη του κατόχου του δικαιώματος, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η προστασία των καταναλωτών οι οποίοι δικαιούνται να γνωρίζουν με βεβαιότητα την καταγωγή ενός προστατευόμενου διά σήματος εμπορεύματος κατά τρόπο ώστε να μπορούν να το διακρίνουν από προϊόντα προερχόμενα από άλλη επιχείρηση. Συναφώς, δεν υφίσταται, από νομική άποψη, κάποια ασοκία επιρροή διαφορά μεταξύ αναγκαστικής και εκούσιας καταμίσσεως ενός σήματος».

στον δικαιούχο τη δυνατότητα να συμμετέχει στον ανταγωνισμό με βάση την ποιότητα του προϊόντος του και, επομένως, να έχει αυτός, όπως έχω προαναφέρει, ουσιώδες συμφέρον να προστατεύεται η ικανότητα του σήματος να επιτρέπει στον καταναλωτή να διακρίνει χωρίς πιθανή σύγχυση το προϊόν του από προϊόντα άλλης προελεύσεως.

Αλλά, το ερώτημα που επιβάλλεται να τεθεί είναι αν οι διατάξεις των σχετικών με τα σήματα εθνικών νομοθεσιών που επιτρέπουν στον δικαιούχο ενός σήματος να προστατεύει το αποκλειστικό του δικαίωμα ερείδονται σε αυτοτελείς θεωρήσεις περί της προστασίας των καταναλωτών. Υφίστανται βάσιμοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι η μέριμνα να εμποδίζεται η σύγχυση και η απογοήτευση των καταναλωτών δεν αποτελεί παρά, όπως ισχυρίζονται η ΙΗΤ και η Επιτροπή, τον απλό αντικατοπτρισμό του συμφέροντος που έχει ο δικαιούχος ενός σήματος να μπορούν οι καταναλωτές να προσδιορίζουν το προϊόν του, και τούτο δεν αποτελεί, επομένως, ένα αυτόνομο συμφέρον το οποίο μπορεί, αυτό καθαυτό, να αιτιολογήσει την προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος του δικαιούχου του σήματος.

98. Όπως επεσήμανε ο γενικός εισαγγελέας Jacobs στις προτάσεις του στην υπόθεση HAG II ⁵⁰, είναι δυνατό να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι το σήμα δεν παρέχει *απόλυτη εγγύηση ως προς την ποιότητα του εμπορεύ-*

ματος, και τούτο έστω και για τον λόγο ότι ο δικαιούχος μπορεί ελεύθερα να μεταβάλει την ποιότητα αυτή. Εξάλλου, σε περίπτωση που ο δικαιούχος ενός σήματος αποφασίσει να προσαρμόσει την ποιότητα των προϊόντων του στις διάφορες εγχώριες αγορές, από την αρχή της αναλώσεως προκύπτει ότι τα προϊόντα αυτά θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα εντός των σχετικών αγορών. Αυτό που αποκαλείται εγγύηση της ποιότητας δεν έχει άλλο αποτέλεσμα παρά να δημιουργεί στους καταναλωτές την προσδοκία ότι τα εμπορεύματα που φέρουν συγκεκριμένο σήμα έχουν παραχθεί από τον ίδιο κατασκευαστή και, επομένως, έχουν την ίδια ποιότητα με άλλα εμπορεύματα που φέρουν επίσης το σήμα αυτό.

99. Είναι επίσης δικαιολογημένος ο ισχυρισμός ότι το σήμα δεν παρέχει *απόλυτη εγγύηση ως προς την προέλευση*. Αρκετοί είναι οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ τις απόψεις αυτές. Όπως έχω ήδη προαναφέρει, από την αρχή της αναλώσεως προκύπτει ότι δεν είναι δυνατή η εμπορία εντός κρατών μέλους προϊόντων που να μην φέρουν το ίδιο σήμα, πλην όμως έχουν κατασκευασθεί από δυο διαφορετικές επιχειρήσεις, δηλαδή τον παράσχοντα την άδεια χρησιμοποίησεως και τον αποκτήσαντα την άδεια αυτή, και τα οποία είναι δυνατό, ανάλογα με τις περιστάσεις, να είναι διαφορετικής ποιότητας. Εξάλλου, τίποτα δεν εμποδίζει μια επιχείρηση να μεταβιβάσει το σήμα της σε ορισμένα κράτη, αποδεχόμενη ταυτόχρονα ρητώς να μπορεί ο αγοραστής να το εξαγάγει στα κράτη μέλη όπου η επιχείρηση έχει διατηρήσει το σήμα.

50 — Βλ. την παράγραφο 18 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Jacobs όπου αυτός ανέφερε μεταξύ άλλων: «Η ποιτική εγγύηση που παρέχει το σήμα δεν είναι βέβαια απόλυτη, αφού ο παραγωγός ή ο κατασκευαστής είναι ελεύθερος να μεταβάλει την ποιότητα. αν όμως το κάνει, θα φέρει ο ίδιος τον κίνδυνο, τις δε συνέπειες της χειροτερεύσεως της ποιότητας θα υποστεί ο ίδιος και όχι οι ανταγωνιστές του. Μολονότι δηλαδή τα εμπορικά σήματα δεν παρέχουν καμιά νομική εγγύηση της ποιότητας — το γεγονός δε αυτό έχει οδηγήσει ορισμένους να υποστηρίξουν τη σηματοδότηση — παρέχουν την εγγύηση αυτή από οικονομική άποψη, εγγύηση μάλιστα που επηρεάζει τις καθημερινές επιλογές των καταναλωτών.»

Τέλος, το ότι η προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος του δικαιούχου του σήματος και, ως εκ τούτου, του δικαιώματός του να αντιτίθεται στη διάθεση στο εμπόριο προϊόντων φερόντων το ίδιο σήμα, δεν εξυπηρετεί αυτή καθαυτή το συμφέρον των καταναλωτών και, όπως είναι επόμενο,

δυσχερώς μπορεί να δικαιολογηθεί κατά τρόπο αυτόνομο από το συμφέρον αυτό, προκύπτει από το γεγονός ότι, καθόσον εγώ τουλάχιστον γνωρίζω, ο δικαιούχος του σήματος σε κανένα από τα κράτη μέλη δεν υποχρεούται να λαμβάνει μέτρα κατά της παρανόμου χρησιμοποίησης του σήματος από τους ανταγωνιστές του ώστε να μην παραπλανώνται οι καταναλωτές.

100. Τούτο δεν σημαίνει ότι η απαγόρευση εισαγωγής προϊόντων φερόντων ένα σήμα, το οποίο μπορεί να προκαλεί σύγχυση στους καταναλωτές δεν θα μπορεί να είναι θεμιτή ανάλογα με τις περιστάσεις. Ωστόσο, ένα τέτοιο εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων θα έπρεπε να δικαιολογείται, ενδεχομένως, από την συγκεκριμένη εξέταση του ζητήματος αν πρόκειται για μέτρο που είναι απαραίτητο για λόγους προστασίας των καταναλωτών⁵¹. Σε ορισμένα τουλάχιστον κράτη μέλη, οι σχετικές με τα σήματα εθνικές νομοθεσίες περιλαμβάνουν διατάξεις όπου λαμβάνονται υπόψη κατά τρόπο αυτοτελή το συμφέρον των καταναλωτών καθώς παρέχεται στις κρατικές αρχές η δυνατότητα να παρεμβαίνουν κατά της χρήσεως σημάτων που μπορούν να

παραπλανούν τους καταναλωτές⁵². Εξάλλου, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, οι καταναλωτές προστατεύονται από τη σχετική με τον αθέμιτο ανταγωνισμό νομοθεσία⁵³.

101. Καίτοι ορισμένοι κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα επί του σήματος σκοπούν ενδεχομένως στην προστασία των καταναλωτών, από τα προηγούμενα μπορεί να συναχθεί ότι οι κανόνες που παρέχουν στον δικαιούχο ενός σήματος τη δυνατότητα να προστατεύει το αποκλειστικό του δικαίωμα μέσω αγωγών κατά παρανόμου χρησιμοποίησης σήματος δεν αφορούν μια τέτοια προστασία. Επομένως, η έκταση του αποκλειστικού δικαιώματος του δικαιούχου ενός σήματος δεν πρέπει να προσδιορίζεται με βάση το ερώτημα τι είναι αναγκαίο για την προστασία των καταναλωτών, αλλά μόνο διά της εξέτασής του αν είναι ανάγκη

51 — Η άποψη αυτή βρίσκει κάποιο έρεισμα κυρίως στην απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Οκτωβρίου 1974, 16/74, Centrafarm κατά Winthrop, (Σύλλογος τόμος 1974, σ. 479) όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στις σκέψεις 19 έως 23: «(...) Μ' αυτό το ερώτημα ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν ο κάτοχος του σήματος, προκειμένου να ελέγχει τη διανομή φαρμακευτικού προϊόντος ενόψει της προστασίας του κοινού κατά των κινδύνων που προέρχονται από ελαττωματικά προϊόντα, μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα που του παρέχει το σήμα, παρά την ύπαρξη των κοινοτικών κανόνων περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. (...) η προστασία του κοινού κατά των κινδύνων που οφείλονται σε ελαττωματικά φαρμακευτικά προϊόντα αποτελεί νόμιμη φροντίδα, το δε άρθρο 36 της Συνθήκης επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τους κανόνες περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων για λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων. (...) ενόστως, τα αναγκαία προς τον σκοπό αυτό μέτρα πρέπει να λαμβάνονται ως ιδιαίτερα μέτρα στον τομέα του υγειονομικού ελέγχου και όχι με την περιγραφή των κανόνων στον τομέα της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. (...) εξάλλου, το ειδικό αντικείμενο της προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας διαφέρει από το αντικείμενο της προστασίας του κοινού και των ενδεχομένων ευθυνών που μπορεί να συνεπάγεται. (...) προσήκει επομένως αληθινή απάντηση στο υπεβλήθέν ερώτημα» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

52 — Είναι δυνατό, π. χ., να υφίστανται κανόνες οι οποίοι απαγορεύουν να μεταβιβάζεται ένα σήμα αποκλειστικώς για ένα μέρος των προϊόντων για τα οποία τούτο προστατεύεται. Βλ. συναφώς και το κατωτέρω τμήμα Ν, σημείο α'. Βλ. επίσης το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας περί σημάτων, σύμφωνα με το οποίο δεν καταχωρούνται ή αν έχουν καταχωριστεί είναι δυνατό να κηρυχθούν άκυρα τα σήματα που θα μπορούσαν να παραπλανήσουν το κοινό, π. χ. ως προς τη φύση, την ποιότητα ή τη γεωγραφική προέλευση του προϊόντος ή της υπηρεσίας, και το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, σύμφωνα με το οποίο ένα σήμα δεν καταχωρίζεται ή αν έχει καταχωριστεί είναι δυνατό να κηρυχθεί άκυρο εάν είναι πανομοιότυπο με προγενέστερο σήμα, τα δε προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τις οποίες το σήμα δηλώνεται ή καταχωρίζεται, είναι πανομοιότυπα μ' εκείνα για τις οποία προστατεύεται το προγενέστερο σήμα.

53 — Βλ. συναφώς την έκτη αιτιολογία σκέψης της οδηγίας περί σημάτων, όπου αναφέρεται ότι «η παρούσα οδηγία δεν αποκλείει την εφαρμογή επί των σημάτων των νομικών διατάξεων των κρατών μελών, εκτός από το δίκαιο των σημάτων, όπως οι διατάξεις σχετικά με τον αθέμιτο ανταγωνισμό, την ασιτική ευθύνη ή την προστασία των καταναλωτών». Βλ. επίσης ως προς το σημείο αυτό την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιανουαρίου 1981, 58/80, Dansk Supermarked κατά Imeko (Σύλλογος 1981, σ. 181), η οποία αφορούσε, αφενός, τις διατάξεις του δανικού δικαίου σχετικά με την προστασία του δικαιώματος του δημιουργού και τα σήματα και, αφετέρου, τους κανόνες εμπορικού δικαίου που έχουν κυρίως ως αντικείμενο την προστασία των συμφερόντων του καταναλωτή. Όσον αφορά την τελευταία αυτή κατηγορία ατόμων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι: «η εισαγωγή σε κράτος μέλος ενός εμπορεύματος που διαχειζόθηκε κατά νόμιμο τρόπο στην αγορά άλλου κράτους μέλους δεν μπορεί, αυτή καθαυτή, να χαρακτηριστεί ως μη κανονική και αθέμιτη εμπορική πρακτική, υπό την επιφύλαξη πάντως της ενδεχόμενης εφαρμογής της νομοθεσίας του κράτους εισαγωγής περί καταστολής τέτοιων πρακτικών λόγω περιστάσεων ή τριτών διαθέσεως προς πώληση ανεξαρτήτων από το ίδιο το γεγονός της εισαγωγής (...)»

να προστατευθεί το συμφέρον του δικαιούχου του σήματος προκειμένου το σήμα να πληροί την ουσιαστική λειτουργία η οποία συνίσταται στο να είναι σε θέση οι καταναλωτές να διακρίνουν χωρίς πιθανή σύγχυση το προϊόν του από προϊόντα διαφορετικής προελεύσεως.

102. Ο δικαιούχος ενός σήματος ο οποίος προβαίνει σε χωριστή για ορισμένα κράτη μέλη μεταβίβαση έχει εκουσίως παραιτηθεί από το να είναι ο μόνος που εμπορεύεται τα φέροντα το οικείο σήμα προϊόντα στο έδαφος της Κοινότητας. Κατ' αυτόν τον τρόπο έχει οπωσδήποτε εξασθενήσει τη λειτουργία διαφοροποίησης του σήματος έναντι του καταναλωτή ο οποίος κινείται πέραν των εθνικών συνόρων, το δε συμφέρον του να μπορεί να πραγματοποιήσει χωριστή όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη μεταβίβαση διατηρώντας ταυτόχρονα το αποκλειστικό του δικαίωμα εμπορίας όσον αφορά το δικό του έδαφος δεν είναι ακούστως σημαντική για να δικαιολογήσει, αυτή καθαυτή, μια στεγανοποίηση των εγχωρίων αγορών αντίθετη προς ένα από τους ουσιαστικούς σκοπούς της Συνθήκης: τη συγχώνευση των εγχωρίων αγορών σε μια ενιαία αγορά.

I — Πρόσθετα επιχειρήματα

103. Όπως έχω ήδη προαναφέρει, προβλήθηκαν ορισμένα πρόσθετα επιχειρήματα υπέρ, αντιστοίχως, τόσο μιας καταφατικής όσο και μιας αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα αν μια απαγόρευση εισαγωγής συνδεόμενη με τη χωριστή μεταβίβαση, για ορισμένα κράτη μέλη, σήματος είναι αντίθετη προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

104. Προς στήριξη μιας αρνητικής απαντήσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι, στα κράτη μέλη όπου ο μεταβιβαστής εξακολουθεί να παραμένει δικαιούχος του σήματος, ο αγοραστής σήματος αποκτά δικαιώματα ανάλογα προς αυτά του κατόχου αδείας χρησιμοποίησης σήματος. Η Γερμανική Κυβέρνηση αναφέρεται στο γεγονός ότι ο αγοραστής ενός σήματος θα μπορεί να επωφεληθεί από επενδύσεις που έχει κάνει ο μεταβιβαστής για να διατηρήσει τη θέση και τη φήμη του σήματος, και τούτο χωρίς να έχει καταβάλει τίποτα ως αντίτιμο και χωρίς να υπόκειται στις συνθήκες υποχρεώσεως ενός αγοραστή αδείας χρησιμοποίησης σήματος όσον αφορά την ποιότητα των οικείων προϊόντων.

Συναφώς, αρκεί να παρατηρηθεί ότι, όπως έχω ανωτέρω περιγράψει, ο δικαιούχος ενός σήματος, όταν συνάπτει σύμβαση μεταβίβασης, και ιδίως όταν καθορίζει τη σχετική τιμή, πρέπει να εκτιμά τις έννομες συνέπειες μιας τέτοιας συμβάσεως υπό το φως του κοινοτικού δικαίου, ενώ, αντιστοίχως αυτές οι έννομες συνέπειες πρέπει να θεωρούνται ως αποτελούσες μέρος των προσδοκιών του αγοραστή.

105. Θα μπορούσε ίσως να προβληθεί ο ισχυρισμός, όπως το Δικαστήριο έκρινε με την απόφασή του HAG I, ότι ο μεταβιβαστής έχει τη δυνατότητα να διασφαλίσει την ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με την προέλευση ενός προϊόντος φέροντος σήμα με άλλα μέσα τα οποία θα έθιγαν λιγότερο απ' ό,τι η απαγόρευση εισαγωγής την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Η άποψη αυτή στερείται βαρύτητας. Εν προκειμένω είμαι σύμφωνος με τον γενικό εισαγγελέα

Jacobs, ο οποίος, στις προτάσεις του στην υπόθεση HAG II, έκρινε ότι

«υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατή στην πράξη η διάκριση μεταξύ αλληλοσυγκρουόμενων εμπορικών σημάτων με τη χρήση πρόσθετων διακριτικών γνωρισμάτων, αλλ' ότι οι περιπτώσεις αυτές αποτελούν την εξαίρεση μάλλον παρά τον κανόνα. Αμφιβάλλω αν η μέθοδος αυτή μπορούσε ποτέ να χρησιμοποιηθεί στην περίπτωση πανομοιότυπων εμπορικών σημάτων που χρησιμοποιούνται για τα ίδια προϊόντα. Πρέπει δε οπωσδήποτε να τονιστεί ότι δεν αποτελεί πανάκεια για όλα τα προβλήματα που δημιουργούν οι συγκρούσεις σημάτων, όπως φαίνεται να δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση HAG I» (παράγραφος 45).

106. Η IHT ισχυρίστηκε, προς στήριξη μιας αρνητικής στο ερώτημα απαντήσεως, ότι πρόκειται για μεταβίβαση δικαιώματος το οποίο έχει αναλωθεί, εφόσον λόγω της αρχής της αναλώσεως η Ideal-Standard GmbH δεν μπορούσε, πριν από τη μεταβίβαση του σήματος το 1984, να προβάλει τα δικαιώματά της επί του σήματος έναντι προϊόντων διατιθεμένων στο εμπόριο επί του κοινοτικού εδάφους υπό το σήμα Ideal Standard και ότι η εκούσια κατάτμηση του σήματος έπρεπε να θεωρηθεί, βάσει του κοινοτικού δικαίου, ως παράταση αυτής της προγενέστερης έννομης καταστάσεως.

Το επιχείρημα αυτό είναι καθαρά τυπικού χαρακτήρα και δεν στηρίζεται στις θεωρήσεις ουσιαστικού δικαίου που πρέπει κατ' ανάγκη να προσδιορίσουν την απάντηση που επιβάλλεται να δοθεί στο ερώτημα.

107. Η Γερμανική Κυβέρνηση επέσυρε την προσοχή επί του γεγονότος ότι πρέπει να τεθεί το ερώτημα σε ποιο βαθμό μπορεί η δυνατότητα που έχει ο αγοραστής να αντιτίθεται εντός της αγοράς του στη διάθεση στο εμπόριο των προϊόντων του μεταβιβάσοντας να επηρεάσει την απάντηση στο ερώτημα.

108. Στην απόφασή του HAG II το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «καθένας από τους δικαιούχους του σήματος πρέπει να έχει το δικαίωμα να εμποδίζει την εισαγωγή και την εμπορία στο κράτος μέλος στο οποίο ισχύει το σήμα του των προϊόντων που προέρχονται από τον άλλο δικαιούχο» (σκέψη 19). Η Γερμανική Κυβέρνηση επεσήμανε ότι κατ' αυτόν τον τρόπο το Δικαστήριο δεν θεώρησε σημαντικό το γεγονός ότι ο αγοραστής είχε αποκτήσει τα εκ της απαλλοτριώσεως δικαιώματα γνωρίζοντας κάλλιστα ότι τα δικαιώματα αυτά ανήκαν σε τρίτο εκτός του δικού του εδάφους. Σύμφωνα με τη Γερμανική Κυβέρνηση, δεν υφίσταται, από την πλευρά του αγοραστή, καθοριστική διαφορά μεταξύ της καταστάσεως όπου ένα σήμα αποκτήθηκε κατόπιν απαλλοτριώσεως και της καταστάσεως όπου δεν υπήρξε προηγούμενη απαλλοτρίωση και, επομένως, οι καταστάσεις αυτές πρέπει να τύχουν της ίδιας αντιμετώπισης. Φαίνεται ότι από το γεγονός αυτό η Γερμανική Κυβέρνηση συνάγει ότι ο αρχικός δικαιούχος ενός σήματος πρέπει να τυγχάνει της ίδιας μεταχειρίσεως, είτε πρόκειται για απαλλοτρίωση είτε για μεταβίβαση.

109. Η απόφαση του Δικαστηρίου HAG II δεν επιτρέπει τη συναγωγή δεσμευτικών επιχειρημάτων υπό την έννοια ότι η κατάσταση του αγοραστή πρέπει να είναι η ίδια ασχέτως του αν έχει αποκτήσει το σήμα κατόπιν απαλλοτριώσεως ή το έχει αγοράσει απευθείας από τον αρχικό δικαιούχο.

110. Νομίζω ότι η απόφαση του Δικαστηρίου αποτελεί απλώς την έκφραση της βουλήσεως υπάρξεως ενός παραλληλισμού μεταξύ της εννόμου καταστάσεως των δύο δικαιούχων σήματος⁵⁴. Το Δικαστήριο θέλησε να αποφύγει μια έννομη κατάσταση ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων αποκλειστικά προς μία κατεύθυνση, δηλαδή από το έδαφος του αρχικού δικαιούχου του σήματος προς το έδαφος του αποκτήσαντος τα απαλλοτριωθέντα δικαιώματα.

111. Επομένως, τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν όσον αφορά την έννομη κατάσταση του αγοραστή δεν συνηγορούν ούτε υπέρ ούτε κατά μιας λύσεως, σύμφωνα με την οποία ο δικαιούχος ενός σήματος, ο οποίος προβαίνει σε χωριστή, όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη, μεταβίβαση, δεν μπορεί να αντιτίθεται στην εκ μέρους του αγοραστή διάθεση στο εμπόριο των προϊόντων στα κράτη μέλη όπου το σήμα έχει διατηρηθεί. Αντιθέτως, από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση HAG II μπορούν να συναχθούν επιχειρήματα υπό την έννοια ότι, σε μια τέτοια κατάσταση, ο αγοραστής οφείλει αντιστοίχως να δεχθεί την εκ μέρους του μεταβιβάσαντος διάθεση στο εμπόριο των προϊόντων του εντός του εδάφους του αγοραστή.

112. Το προδικαστικό ερώτημα αφορά μόνο τη δυνατότητα που έχει ο μεταβιβάσας να αντιτίθεται στην εισαγωγή προϊόντων που έχουν κατασκευαστεί από τον προς ον η

μεταβίβαση, πλην όμως, όπως καταδεικνύεται και από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση HAG II, όπου το σχετικό προδικαστικό ερώτημα ήταν καθ' όμοιον τρόπο περιορισμένο, τούτο δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να αποφανθεί ρητώς ως προς την έννομη κατάσταση του αγοράσαντος.

K — Το άρθρο 85 της Συνθήκης

113. Η Ideal-Standard GmbH, καθώς και η Γερμανική και Βρετανική Κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι τα άρθρα 30 και 36 δεν είναι ανάγκη να ερμηνευτούν υπό την έννοια ότι, σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη, μια απαγόρευση εισαγωγής αντίκειται στη Συνθήκη, εφόσον οι κανόνες του δικαίου περί ανταγωνισμού παρέχουν επαρκή προστασία έναντι των συμβάσεων μεταβιβάσεως σήματος οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα μια στεγανοποίηση της αγοράς αντίθετη προς τους σκοπούς της Συνθήκης. Ωστόσο, ισχυρίζονται ταυτόχρονα ότι από κανένα σημείο της Διατάξεως περί παραπομπής δεν συνάγεται ότι η επίμαχη εν προκειμένω μεταβίβαση είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 της Συνθήκης. Η ΙΗΤ ισχυρίζεται ότι οποιαδήποτε μέσω συμβάσεως κατάτμηση σημάτων καθώς και η άσκηση εκ του εθνικού δικαίου δικαιωμάτων επί του σήματος με τα οποία επεκτείνεται η κατάτμηση αυτή έχει ως συνέπεια την ύπαρξη παράνομης συμπεράξεως αντίθετης προς το άρθρο 85. Ωστόσο, η εν λόγω εταιρεία δεν φαίνεται να αντλεί εξ αυτού επιχειρήματα καθόσον αφορά την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36.

114. Όπως προανέφερα στο τμήμα Β, ο νόμος χαρακτήρας των εμποδίων στο εμπόριο τα οποία προκύπτουν από μια απαγόρευση εισαγωγής βασιζόμενη στη σχετική με τα σήματα εθνική νομοθεσία πρέπει πάντοτε να εκτιμάται βάσει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, εξ αυτού δε προκύπτει

54 — Ο γενικός εισαγγελέας Jacobs εκφράστηκε, στις προτάσεις του, κατά τον εξής τρόπο: «αν η γερμανική HAG είχε παραχωρήσει οικειοθελώς τα δικαιώματά της στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο στη Van Oevelen, θα ήταν εύκολο να ειπωθεί ότι η γερμανική HAG είχε συγκατατεθεί στη χρήση του σήματος εκ μέρους της Van Oevelen ο' ένα άλλο κράτος μέλος και ότι συνεπώς είχε αναλώσει τα δικαιώματά της. Κατά συνέπεια η γερμανική HAG δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί το γερμανικό της σήμα για να εμποδίσει τις εισαγωγές των προϊόντων της Van Oevelen στη Γερμανία. Θα μπορούσε όμως η ίδια αυτή αρχή να εφαρμοστεί αντίστροφα; Λογικά αυτό θα ήταν δυνατό, έτσι κι αν δεν θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο δικαιούχος του διαιρεθέντος σήματος έχει αναλώσει το δικαίωμά του. θα ήταν ακριβέστερο να ειπωθεί ότι απέκτησε δικαίωμα που είχε ήδη αναλωθεί» (παραγράφος 63).

ότι το προδικαστικό ερώτημα αφορά αποκλειστικώς την ερμηνεία των διατάξεων αυτών. Ωστόσο, τούτο δεν αποκλείει το ότι είναι δυνατό το άρθρο 85 να έχει σημασία για την εκτίμηση του θεμιτού χαρακτήρα μιας απαγορεύσεως εισαγωγής και ότι, κατά συνέπεια, είναι δυνατό η ύπαρξη του άρθρου 85 να είναι δυνατό να ασκεί επιρροή όσον αφορά την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36.

115. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά την άμεση σχέση μεταξύ δύο συμβαλλομένων μερών στο πλαίσιο μιας συμβάσεως. Από τη συνοπτική περιγραφή της νομολογίας του Δικαστηρίου στο τμήμα Δ καταφαίνεται ότι ο δικαιούχος σήματος δεν μπορεί να προβάλει τα δικαιώματά του επί του σήματος σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία όταν η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών αποτελεί το αντικείμενο, το μέσον ή τη συνέπεια συμφωνίας απαγορευομένης εκ του άρθρου 85 της Συνθήκης. Επομένως, είναι δυνατό, σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη, ο θεμιτός κατά το κοινοτικό δίκαιο χαρακτήρας μιας απαγορεύσεως εισαγωγής στηριζόμενης στην εθνική νομοθεσία περί σημάτων να εξαρτάται επίσης από τη λήψη θέσεως όσον αφορά το θεμιτό από πλευράς του άρθρου 85 της Συνθήκης της συμβάσεως μεταβίβασης σήματος.

116. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τίθεται το ερώτημα σε ποιο βαθμό το άρθρο 85 ασκεί επιρροή όσον αφορά την εκτίμηση του νόμιμου χαρακτήρα μιας συμβάσεως μεταβίβασης.

Είναι δυνατόν να πρόκειται για μια περίπτωση όπου οι συμβαλλόμενοι έχουν ρητώς συμφωνήσει στο πλαίσιο της συμβάσεως σχετικώς με τις δυνατότητές τους να τυγχάνουν, έκαστος εξ αυτών έναντι ενεργειών του ετέρου προστασίας επί του δικού του καθένας εδάφους.

117. Αν μια σύμβαση πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι κάθε συμβαλλόμενος μπορεί ελευθέρως να προβαίνει σε εξαγωγές στο έδαφος του άλλου, οι συμβαλλόμενοι έχουν παραιτηθεί με τη σύμβαση αυτή από τη δυνατότητα να εμποδίζουν, μέσω αγωγών επί παραλείψει χρησιμοποίησεως σήματος, τις εξαγωγές που πραγματοποιούνται από τον έτερο συμβαλλόμενο. Στο τμήμα Ν, σημείο α', περιλαμβάνεται μια αντιπαράθεση θέσεων σχετικά με το γεγονός ότι η IHT ισχυρίζεται ότι η συναφθείσα με την Ideal-Standard GmbH σύμβαση μεταβίβασης είχε στην πραγματικότητα το περιεχόμενο αυτό.

118. Αν μια σύμβαση περιλαμβάνει ρητή ή σιωπηρή απαγόρευση εμπορίας προϊόντων εκ μέρους ενός των συμβαλλομένων στο έδαφος του ετέρου, η δυνατότητα απαγορεύσεως, βάσει της σχετικής διατάξεως της συμφωνίας, μέσω αγωγής ερειδόμενης στη μη εκπλήρωση των όρων της συμβάσεως, εισαγωγής στο προστατευόμενο έδαφος θα εξαρτηθεί από τον νόμιμο χαρακτήρα, από πλευράς του άρθρου 85 της Συνθήκης, της διατάξεως αυτής. Αν η συμβατικώς επιβληθείσα υποχρέωση είναι θεμιτή από πλευράς του άρθρου 85, η απαγόρευση εισαγωγής μπορεί ήδη να κριθεί ως συνέπεια της μη τηρήσεως της συμβάσεως⁵⁵. Αν, αντιθέτως, η σχετική διάταξη της συμβάσεως είναι αντίθετη προς το άρθρο 85, η εφαρμογή της δεν μπορεί να επιτευχθεί ούτε στο πλαίσιο αγωγής με την οποία θα ζητείται η αναγνώριση της μη εκπληρώσεως των όρων μιας συμβάσεως ούτε στο πλαίσιο αγωγής επί παραλείψει χρησιμοποίησεως σήματος.

119. Είναι ωστόσο ανάγκη, στην παρούσα αλληλουχία, να εξεταστεί επιπλέον το ζήτημα αν το άρθρο 85 έχει σημασία όσον αφορά μια σύμβαση με αποκλειστικό περιε-

55 — Η ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 υπό την έννοια ότι αντίκειται προς τα άρθρα αυτά να γίνεται προσφυγή σε αγωγές επί παραλείψει χρησιμοποίησεως σήματος με σκοπό την κατάτμηση της εσωτερικής αγοράς λόγω χωριστών μεταβιβάσεων παραλλήλων σημάτων, δεν εμποδίζει να γίνει δεκτό ότι ενόψει του εθνικού δικαίου είναι δυνατή η χρησιμοποίηση των κυρώσεων που συνοδεύουν τις παραποιήσεις για να κολαστεί η μη τήρηση των συμβάσεων.

χόμενο τη μεταβίβαση σήματος, δηλαδή σύμβαση η οποία έχει ως μόνο αντικείμενο το να καταστεί δυνατό στον αγοραστή να αποκτήσει τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από την εθνική περί σημάτων νομοθεσία στον δικαιούχο ενός σήματος και η οποία δεν περιλαμβάνει πρόσθετες διατάξεις σχετικά με τη δυνατότητα των συμβαλλομένων να χρησιμοποιούν το σήμα και εκτός των αντιστοίχων τους εδαφών.

120. Είναι δυνατό μια απλή σύμβαση χωριστής μεταβίβασης παραλλήλων σημάτων να συμπληρώνεται, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου, από ερμηνευτικό κανόνα υπό την έννοια ότι ο ένας συμβαλλόμενος δεν μπορεί να εμπορεύεται τα φέροντα το σήμα προϊόντα στο έδαφος του ετέρου συμβαλλομένου. Στην περίπτωση αυτή, ο ένας συμβαλλόμενος θα μπορεί να θεμελιώσει στη σύμβαση το δικαίωμά του να εμποδίζει τον έτερο να εξάγει στο έδαφός του. Σε μια τέτοια κατάσταση, η δυνατότητα που έχει ένας συμβαλλόμενος να χρησιμοποιεί τα δικαιώματά του επί του σήματος προκειμένου να επιτύχει την εκπλήρωση των όρων της συμβάσεως που έχει συνάψει θα εξαρτηθεί από τον νόμιμο χαρακτήρα, από πλευράς του άρθρου 85, της συμβάσεως, όπως ακριβώς και όταν η σύμβαση περιλαμβάνει ρητή ή σιωπηρή απαγόρευση εξαγωγής.

121. Είναι επίσης δυνατό το εθνικό δίκαιο να θεωρεί την απλή μεταβίβαση ενός σήματος ως «ουδέτερη», οπότε ένας συμβαλλόμενος δεν έχει τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή στηριζόμενη στη μη εκπλήρωση των όρων της συμβάσεως αλλά πρέπει να αρκестεί στο να κάνει χρήση των δικαιωμάτων του επί του σήματος προκειμένου να εμποδίσει, στο πλαίσιο αγωγής επί παραλείψει, τις εκ μέρους του ετέρου συμβαλλομένου εξαγωγές εντός του εδάφους του. Στην περίπτωση αυτή το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν το άρθρο 85 είναι κατάλληλο ή αν ο θεμιτός από πλευράς κοινοτικού δικαίου χαρακτήρας ενός τέτοιου εμποδίου στο εμπόριο πρέπει να εκτιμηθεί αποκλειστικά βάσει των άρθρων 30 και 36.

122. Μπορεί να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η δυνατότητα προβολής των δικαιωμάτων επί του σήματος βρίσκει έρεισμα στη σύμβαση μεταβίβασης και ότι, όπως είναι επόμενο, η στεγανοποίηση των αγορών απορρέει, στην πραγματικότητα, από τη συναφθείσα σύμβαση της οποίας ο νόμιμος χαρακτήρας πρέπει να εκτιμηθεί υπό το φως του άρθρου 85.

123. Μπορεί επίσης να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η στεγανοποίηση της αγοράς δεν προκύπτει από τη συναφθείσα σύμβαση μεταβίβασης αλλά αποκλειστικά και μόνο από την άσκηση των αναγνωριζομένων από το εθνικό δίκαιο δικαιωμάτων επί του σήματος. Αν η σύμβαση δεν μπορείν' αποτελέσει τη βάση αγωγής για τη διαπίστωση της μη τηρήσεως, δεν είναι η σύμβαση αυτή καθαυτή η οποία στεγανοποιεί την αγορά. Το σχετικό με τη στεγανοποίηση των αγορών αποτέλεσμα της συμβάσεως υφίσταται μόνο όταν οι κάτοχοι παραλλήλων δικαιωμάτων αποφασίζουν να κάνουν χρήση των αναγνωριζομένων από το εθνικό δίκαιο δικαιωμάτων τους προκειμένου να εμποδίσουν, μέσω αγωγών επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος, τις εισαγωγές.

124. Το ζήτημα σχετικά με το ποια από τις λύσεις αυτές είναι η κατάλληλη δεν έχει εν προκειμένω συζητηθεί και δεν νομίζω, ως εκ τούτου, ότι είναι ενδεδαγμένο ούτε, άλλωστε, οπωσδήποτε αναγκαίο, να λάβω θέση ως προς αυτό. Δεν στερείται πάντως ενδιαφέροντος να διαπιστωθεί εν προκειμένω ότι η απλή μεταβίβαση ενός σήματος, θεωρούμενη βάσει του κοινοτικού δικαίου υπό το μόλις προ ολίγου μνημονευθέν πρίσμα, δεν μπορεί να είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 και ότι το ζήτημα, σε ποια έκταση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά μια απαγόρευση μέσω αγωγής επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος των εισαγωγών, δεν θα πρέπει επομένως να επιλυθεί παρά μόνο βάσει των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

125. Επ' αυτής ακριβώς της βάσεως πρέπει να εκτιμηθεί το επιχείρημα της Ideal-Standard GmbH και της Γερμανικής και Βρετανικής Κυβερνήσεως, κατά το οποίο το άρθρο 85 προσφέρει επαρκή προστασία έναντι των στεγανοποιήσεων της εσωτερικής αγοράς που είναι ασυμβίβαστες με τους στόχους της Συνθήκης.

126. Η γνώμη αυτή προϋποθέτει ότι το άρθρο 85 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κριθεί ο νόμιμος χαρακτήρας όλων των συμβάσεων χωριστής μεταβιβάσεως σημάτων. Όπως έχω προαναφέρει, αυτή η βασική προϋπόθεση δεν είναι κατ' ανάγκη και ορθή.

127. Καθοριστικό ωστόσο είναι ότι η γνώμη αυτή πρέπει να απορριφθεί, έστω κι αν επρόκειτο να κριθεί ότι το άρθρο 85 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο επίσης των συμβάσεων με αποκλειστικό περιεχόμενο τη μεταβίβαση σήματος, συμβάσεων οι οποίες είναι ουδέτερες κατά το εθνικό δικαιο.

128. Πράγματι, θα φανεί ότι είναι δυνατό να αντιστραφεί η άποψη που αποτελεί τη βάση της γνώμης αυτής. Εξίσου θεμιτή είναι η προβολή του ισχυρισμού ότι θα μπορούσε το ζήτημα σχετικά με το πόσον δικαίον οι διατάξεις είναι εν προκειμένω οι κατάλληλες να εκτιμηθεί, αναγνωρίζοντας ότι τα άρθρα 30 και 36 εμποδίζουν τους συμβαλλομένους σε μία σύμβαση μεταβιβάσεως να μπορούν να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους επί του σήματος προκειμένου να εμποδίσουν οι εκ μέρους του ενός εισαγωγές στο έδαφος του άλλου. Σε περίπτωση που οι συμβαλλόμενοι εμποδίζονται έτσι να κάνουν κατά τρόπο ανεξάρτητο χρήση του δικαιώματος που τους παρέχει η εθνική νομοθεσία προκειμένου να πετύχουν μέσω αγωγών επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος, απαγόρευση εισαγωγής, δεν θα είναι δυνατή η

επίτευξη αμοιβαίας εδαφικής προστασίας παρά μόνο διά της εφαρμογής της συμβάσεώς τους, *κατά το μέτρο που* η σύμβαση αυτή μπορεί, εξάλλου, να ερμηνευθεί ή να συμπληρωθεί κατά τρόπο που να απαγορεύεται η απευθείας πώληση, εκ μέρους ενός συμβαλλομένου, στο έδαφος του εταίρου και *κατά το μέτρο που* οι κατ' αυτόν τον τρόπο επισημανθείσες διατάξεις της συμβάσεως δεν θα θεωρηθούν, κατόπιν εξετάσεως, ως αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, ή θα ισχύσει ως προς αυτές συγκεκριμένη απαλλαγή σύμφωνα με το άρθρο 85, παράγραφος 3. Το πλεονέκτημα αυτού του βασικού σημείου είναι ότι υποχρεώνει τους συμβαλλομένους να προσδιορίζουν σαφώς, στο πλαίσιο των αμοιβαίων τους σχέσεων, ποια είναι τα δικαιώματά τους επί του σημείου αυτού. Τούτο είναι σωστό όσον αφορά τόσο τις αμοιβαίες σχέσεις των συμβαλλομένων όσον και την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

129. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι δυνατό η ύπαρξη του άρθρου 85 ν' αποτελέσει επιχείρημα εναντίον μιας ερμηνείας των άρθρων 30 και 36 υπό την έννοια ότι τα άρθρα αυτά δεν επιτρέπουν από αγωγές επί παραλείψει χρησιμοποίησης σήματος να προκύπτει απαγόρευση εισαγωγής σε περιπτώσεις όπως αυτή που απασχολεί εδώ το Δικαστήριο.

130. Τούτο είναι αρκετό ώστε να μη χρειάζεται να εξεταστεί πώς το άρθρο 85 πρέπει να ερμηνευθεί προκειμένου να κριθεί ο νόμιμος χαρακτήρας μεταβιβάσεων σήματος. Τούτο αποτελεί άλλωστε ένα δύσκολο πρόβλημα. Όπως ανέφερα στο τμήμα Δ, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού με δύο αποφάσεις του όπου έδωσε απάντηση σε προδικαστικά ερωτήματα που αμφοτέρω αφορούσαν χωριστές μεταβιβάσεις σήματος, προγενέστερες της ενάξεως ισχύος της Συνθήκης.

131. Η πρώτη από τις αποφάσεις αυτές εξεδόθη στις 18 Φεβρουαρίου 1971 στο πλαίσιο της υποθέσεως *Sirena*. Μια αμερικανική εταιρία είχε πωλήσει το σήμα της όσον αφορά την Ιταλία σε ιταλική εταιρία και το παράλληλο, όσον αφορά τη Γερμανία, σήμα της σε γερμανική εταιρία. Στην περίπτωση εκείνη το Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί σχετικά με το ζήτημα αν η ιταλική εταιρία μπορούσε να εμποδίσει την εισαγωγή στην Ιταλία προϊόντων κατασκευασθέντων από τη γερμανική εταιρία και φερόντων το σήμα.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «αν η παράλληλη μεταβίβαση σε διάφορους δικαιούχους εθνικών δικαιωμάτων επί σήματος που προστατεύουν το ίδιο προϊόν έχει ως αποτέλεσμα να ορθώνονται αδιαπέραστα σύνορα μεταξύ των κρατών μελών, μια τέτοια πρακτική μπορεί να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της κοινής αγοράς» (σκέψη 10). Το Δικαστήριο συνέχισε επισημαίνοντας ότι οι συμφωνίες σχετικά με την άσκηση εθνικών δικαιωμάτων επί ενός και του αυτού σήματος πρέπει να γίνονται υπό προϋποθέσεις οι οποίες να μην έχουν ως αποτέλεσμα τη στεγανοποίηση της αγοράς και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το άρθρο 85 εφαρμόζεται (...) εφόσον παρεμποδίζονται με επίκληση του δικαιώματος επί του σήματος οι εισαγωγές προϊόντων καταγωγής διαφόρων κρατών μελών που φέρουν το ίδιο σήμα λόγω του ότι οι δικαιούχοι τους έχουν αποκτήσει από το σήμα ή το δικαίωμα να το χρησιμοποιούν δύναμει είτε συμφωνιών μεταξύ τους είτε συμφωνιών με τρίτους» (σκέψη 11).

132. Η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1976 στην υπόθεση *EMI κατά CBS United Kingdom* είχε σχέση με μια κατάσταση όπου μια αμερικανική εταιρία και μιν είχε πωλήσει το σήμα της για όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας στη βρετανική θυγατρική της εταιρία, πλην όμως το είχε διατη-

ρήσει για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Κατόπιν μεταγενεστέρων μεταβιβάσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Αγγλία, η βρετανική εταιρία *EMI* κατέσται δικαιούχος του σήματος για ολόκληρη την Κοινότητα, η δε αμερικανική εταιρία *CBS* δικαιούχος του σήματος για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο αφορούσε το ζήτημα αν αντίκειται προς τη Συνθήκη το να εμποδίζει η *EMI* τη *CBS*, βάσει της εθνικής νομοθεσίας περί σημάτων, να εξάγει προϊόντα φέροντα το σήμα αυτό στο έδαφος της Κοινότητας.

Το Δικαστήριο έκρινε, καταρχάς, ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής διότι επρόκειτο για εισαγωγές από τρίτη χώρα. Στη συνέχεια, υπογράμμισε ότι, όταν πρόκειται για συμφωνίες που έχουν παύσει πλέον να ισχύουν, είναι αρκετό, προκειμένου να μπορεί να τύχει εφαρμογής το άρθρο 85, να εξακολουθούν αυτές να παράγουν τα αποτελέσματά τους ακόμα και μετά τη ρητή παύση της ισχύος τους. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «μια σύμπραξη τότε μόνο θεωρείται ως εξακολουθούσα να παράγει τα αποτελέσματά της, αν από τη συμπεριφορά των ενδιαφερομένων προσώπων τα οποία αφορά μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη στοιχείων εναρμονισμένης πρακτικής και συντονισμού που προσιδιάζουν στη σύμπραξη και οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα με εκείνο στο οποίο απέβλεπε η σύμπραξη. αυτό δε συμβαίνει όταν τα εν λόγω αποτελέσματα δεν υπερβάλλουν εκείνα που απορρέουν από την απλή άσκηση των εγχωρίων δικαιωμάτων επί του σήματος» (σκέψεις 31 και 32).

133. Αναφορικά με τις αποφάσεις αυτές, θα περιοριστώ στην παρατήρηση ότι, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι δυνατό από την απόφαση *Sirena* να συναχθεί ότι μια σύμβαση μεταβιβάσεως σήματος μπορεί να αποτελεί, αυτή καθαυτή, περιορισμό στον ανταγωνι-

σμό⁵⁶. Αντιθέτως, από την απόφαση EMI κατά CBS United Kingdom δεν μπορεί να συναχθεί ότι είναι ποτέ δυνατό να αντίκειται προς το άρθρο 85 μια απλή συμφωνία μεταβιβάσεως σήματος. Δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι το Δικαστήριο επέλυσε το πρόβλημα της υποθέσεως εκείνης κρίνοντας συγκεκριμένα ότι η μέσω συμβάσεως επιτευχθείσα εδαφική προστασία ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, ιδίως εφόσον δεν επρόκειτο για κατάκτηση αλλά για απλή απομόνωση της αγοράς αυτής.

Λ — Η δυνατότητα που έχει ο δικαιούχος του σήματος να εμποδίζει τις παράλληλες εισαγωγές

134. Η πλειονότητα των σχετικών υποθέσεων που υποβλήθηκαν στην κρίση του Δικαστηρίου ανέπτυξε στον τομέα των δικαιωμάτων επί αλων αγαθών, όπου αιτία της διαφοράς είχε αποτελέσει η προσπάθεια ενός κατόχου αποκλειστικού δικαιώματος να εμποδίσει παράλληλες εισαγωγές, δηλαδή εισαγωγές προϊόντων από επιχειρήσεις που τα είχαν αγοράσει σε άλλο κράτος μέλος όπου τα προϊόντα αυτά διετίθεντο στο εμπόριο από τον έχοντα το σχετικό δικαίωμα.

135. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 30 εμποδίζει τον δικαιούχο ενός σήματος να πετύχει, στο πλαίσιο μιας αγωγής επί παραλείψεως, την απαγόρευση εξαγωγών προϊόντων φερό-

ντων το σήμα που πραγματοποιούνται από τον αγοραστή του σήματος προς την αγορά του μεταβιβάσαντος, κατά μείζοντα λόγο απαγορεύεται στον δικαιούχο του σήματος να αντιτίθεται στις παράλληλες εισαγωγές.

136. Αν το Δικαστήριο αποφανθεί ότι τα άρθρα 30 και 36 δεν εμποδίζουν τον μεταβιβάσαντα ένα σήμα να αντιτίθεται, μέσω αγωγής επί παραλείψεως χρησιμοποίησης σήματος, στις εξαγωγές προς την αγορά του οι οποίες πραγματοποιούνται από τον αγοραστή του σήματος, τίθεται τότε το ερώτημα αν το ίδιο ισχύει και όσον αφορά τις παράλληλες εισαγωγές. Αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το ενδεχόμενο αυτό αποτέλεσμά βασίζεται αναμφισβητήτως σε θεωρήσεις σχετικές με την προστασία του ειδικού αντικειμένου του σήματος, υπό το φως της ουσιώδους του λειτουργίας, και ότι εξυπακούεται ότι οι θεωρήσεις αυτές ισχύουν και όσον αφορά τις παράλληλες εισαγωγές, τα άρθρα 30 και 36 δεν εμποδίζουν ούτε την απαγόρευση εισαγωγής στην περίπτωση παραλλήλων εισαγωγών. Κατά συνέπεια, ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα έχει ως κατάληξη την ολική στεγανοποίηση των εθνικών αγορών.

Μ — Σύνοψη

137. Η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα προϋπέθετε τη διασαφήνιση θεωρήσεων επί των οποίων το Δικαστήριο πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να προσδώσει ιδιαίτερη σημασία. Όπως θα φανεί, η λήψη θέσεως επί του ερωτήματος εξαρτάται καταρχάς και πρωτίστως από τη σπουδαιότητα που προσδίδεται στο ειδικό αντικείμενο του σήματος υπό το φως της ουσιώδους του λειτουργίας και από τη σημασία που δίδεται στο γεγονός ότι οι εθνικές νομοθεσίες επι-

56 — Βλ., συναφώς, κυρίως τη σκέψη 9 της αποφάσεως όπου το Δικαστήριο επισημαίνει ότι «όταν η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος γίνεται δύναμι μεταβιβάσεων σε νέους δικαιούχους προς εκμετάλλευση σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη, πρέπει τότε να αποδεικνύεται σε κάθε περίπτωση αν αυτή η άσκηση οδηγεί σε κατάσταση που εμπίπτει στις απαγορεύσεις του άρθρου 85» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

τρέπουν στον δικαιούχο του σήματος να μεταβιβάσει τα δικαιώματά του.

τικά με μια ενιαία αγορά (βλ., συναφώς, τον κανονισμό του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα).

138. Οι σκέψεις μου αυτές με ωθούν στο να προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα υπό την έννοια ότι τα άρθρα 30 και 36 εμποδίζουν μια απαγόρευση εισαγωγής σε καταστάσεις όπως η προκειμένη. Η πρόταση αυτή στηρίζεται καταρχάς και πρωτίστως στην ακόλουθη συλλογιστική:

— ο μεταβιβάσας ένα σήμα δεν βρίσκεται σε μια κατάσταση εξαναγκασμού όπου οφείλει να δεχθεί ότι δεν μπορεί να διατηρηθεί πλήρως η λειτουργία διαφοροποιήσεως του σήματος.

— η δυνατότητα που έχει ο δικαιούχος ενός σήματος να προβαίνει σε χωριστές μεταβιβάσεις είναι *de facto* περιορισμένη πλην όμως δεν αποτελεί ουσιώδες στοιχείο των συνδεομένων με το σήμα του δικαιωμάτων, κυρίως διότι είναι λογικό να προβλεφθεί ότι ο δικαιούχος ενός σήματος θα λάβει υπόψη, όποιες κι αν είναι οι περιστάσεις, το γεγονός ότι χωριστή μεταβίβαση σημαίνει και εξασθένηση της λειτουργίας διαφοροποιήσεως του σήματος έναντι του καταναλωτή ο οποίος διακινείται πέραν των εθνικών συνόρων στο πλαίσιο μιας ενιαίας αγοράς.

— μια συνολική, για όλα τα κράτη μέλη όπου προστατεύεται το σήμα, μεταβίβαση είναι περισσότερο σύμφωνη προς τη θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης σχε-

— οι επί παραλείψει χρησιμοποίησεως σήματος αγωγές δεν παρέχουν, όσον αφορά τους καταναλωτές, αυτόνομη προστασία ικανή να δικαιολογήσει το δικαίωμα που διαθέτει ο δικαιούχος ενός σήματος να προστατεύει τη λειτουργία του διαφοροποιήσεως μέσω απαγορεύσεως εισαγωγής και σε σχέση με χωριστές μεταβιβάσεις.

— αν γίνει δεκτό ότι χωριστές μεταβιβάσεις μπορούν, μέσω αγωγών επί παραλείψει, να έχουν ως αποτέλεσμα μια εδαφική προστασία η οποία μπορεί κατ' αρχήν να ισχύει χωρίς διαχρονικούς περιορισμούς, τότε οι μεταβιβάσεις αυτές δημιουργούν ένα σημαντικό εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και, ως εκ τούτου, μια στεγανοποίηση, η οποία είναι αντίθετη προς τους στόχους της Συνθήκης της εσωτερικής αγοράς.

N — Η ύπαρξη εν προκειμένω ιδιαζουσών περιστάσεων ικανών να παίξουν κάποιο ρόλο όσον αφορά την εξέταση της υποθέσεως από πλευράς κοινοτικού δικαίου

139. Το αιτούν δικαστήριο περιορίστηκε στο να ζητήσει από το Δικαστήριο την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης προκειμένου να επιλύσει το ανωτέρω περιγραφέν αφηρημένο πρόβλημα, δηλαδή το ζήτημα αν μια απαγόρευση εισαγωγής επιβληθείσα βάσει μιας εθνικής περί σημάτων νομοθεσίας σε σχέση με τη χωριστή μεταβίβαση ενός σήματος είναι ασυμβίβαστη με τα εν λόγω άρθρα. Ωστόσο, οι αντικειμενικές

περιστάσεις της υποθέσεως, καθώς και μια σειρά ισχυρισμών και επιχειρημάτων που προβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου με ωθούν στο να αναρωτηθώ αν υφίστανται εν προκειμένω ιδιάζουσες περιστάσεις ικανές να αποκλείσουν το ότι η απαγόρευση εμπορίας, από την IHT, εγκαταστάσεων θερμάνσεως στη Γερμανία μπορεί να δικαιολογηθεί από το άρθρο 36 της Συνθήκης. Όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο δεν θα ήταν σύμφωνο με την προεκτεθείσα πρότασή μου, ας μου επιτραπεί να εξετάσω πιο κάτω το ζήτημα αυτό.

α. Οι συγκεκριμένες περιστάσεις που αφορούν τις αμοιβαίες μεταξύ των συμβαλλομένων σχέσεις

140. Η IHT ισχυρίζεται ότι, λόγω του σωρευτικού αποτελέσματος διαφόρων παραγόντων, απαγόρευση εισαγωγής θα συνιστούσε εν προκειμένω κατάχρηση δικαιώματος και θα ήταν, επομένως, ασυμβίβαστη με το κοινοτικό δίκαιο. Συναφώς, η IHT παραπέμπει στην απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts, σύμφωνα με την οποία «το άρθρο 36 επιδιώκει (...) να τονίσει ότι ο συμβιβασμός μεταξύ των επιταγών της ελευθέρας κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και του σεβασμού που οφείλεται στα δικαιώματα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας πρέπει να πραγματοποιείται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία της νομίμου ασκήσεως των παρεχομένων από τις εθνικές νομοθεσίες δικαιωμάτων, υπό τη μορφή "δικαιολογημένων" απαγορεύσεων επί των εισαγωγών υπό την έννοια του άρθρου αυτού, αλλά αντιθέτως να αποκλείεται οιαδήποτε καταχρηστική άσκηση των ιδίων δικαιωμάτων η οποία είναι φύσεως ικανή να διατηρήσει ή δημιουργήσει τεχνικές στεγανο-

ποιήσεις στο εσωτερικό της κοινής αγοράς»⁵⁷.

141. Η IHT ισχυρίζεται ότι ο όμιλος American Standard αποφάσισε, το 1976, να αποσπασθεί οριστικώς και σε παγκόσμια κλίμακα από τον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως, ότι η Ideal-Standard GmbH πρέπει να αποδεχθεί τις συνέπειες της εκουσίας αποσυνδέσεως από το σήμα Ideal Standard, πράγμα που αποφασίστηκε από τη μητρική εταιρία και έγινε αποδεκτό στη Γαλλία από τη θυγατρική εταιρία, ότι, κατά τη μεταβίβαση του σήματος, υπήρξε πράγματι μια αποσύνδεση του σήματος μεταξύ των συσκευών ειδών υγιεινής των εγκαταστάσεων θερμάνσεως για ολόκληρο το κοινοτικό έδαφος και ότι η συναφθείσα σύμβαση πρέπει, κατά συνέπεια, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στην IHT να εξάγει εγκαταστάσεις θερμάνσεως υπό την επωνυμία Ideal-Standard στα λοιπά κράτη μέλη της Κοινότητας. Συναφώς, η IHT τόνισε ότι

— η σύμβαση μεταβίβασε είχε σχέση με παν ό, τι αφορούσε τις δραστηριότητες θερμάνσεως, συμπεριλαμβανομένης της πελατείας και, επομένως, των εκτός της Γαλλίας πελατών, εφόσον, ήδη κατά την εποχή της συνάψεως της συμβάσεως μεταβίβασε, εξάγονταν εγκαταστάσεις θερμάνσεως φέρουσες το σήμα Ideal Standard προς άλλα κράτη μέλη, ενώ δεν είχε προβλεφθεί στη σύμβαση και κανενός είδους περιορισμός των εξαγωγών,

57 — 144/81, Συλλογή 1982, σ. 2853, σκέψη 24. Η IHT αναφέρεται εξάλλου στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesaro της 9ης Ιουνίου 1993, C-317/91, Deutsche Renault (που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή) όπου σχολιάζεται, στην παράγραφο 7, το προαναφερθέν χωρίο της αποφάσεως.

— ότι, μετά το 1976, δηλαδή δεκαπέντε και πλέον έτη αργότερα, η SGF, στη συνέχεια C. I. CH., κατασκευάζει εγκαταστάσεις θερμάνσεως στη Γαλλία υπό το σήμα Ideal Standard και τις εξάγει προς άλλα κράτη μέλη, συγκεκριμένα την Ιταλία, την Ισπανία, τη Βελγίκα, την Ελλάδα και, μετά το 1988, τη Γερμανία,

και

— ότι οι εξαγωγές αυτές έγιναν αποδεκτές από τον όμιλο American Standard ο οποίος δεν διαμαρτυρήθηκε εν προκειμένω παρά μόλις το 1991 στη Γερμανία και, έκτοτε, άσκησε αγωγές επί παραλείψει μόνο στην Ιταλία και όχι σε άλλες χώρες όπου γίνεται εξαγωγή των εγκαταστάσεων.

142. Επί του σημείου αυτού η Ideal-Standard GmbH ισχυρίστηκε:

— ότι με τη σύμβαση πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνο μεταβίβαση των δικαιωμάτων επί του σήματος στη Γαλλία, την Τυνησία και τη Νιγηρία και ότι αυτή δεν αποτελεί τη βάση για οποιαδήποτε άδεια χρησιμοποιήσεως του καταχωρισθέντος σε άλλα κράτη μέλη σήματος μέσω εξαγωγών, εφόσον τούτο θα προϋπέθετε ότι η θυγατρική δικαιούχος των παραλλήλων σημάτων εταιρεία συμμετέσχε στη σύμβαση και ότι μνημονεύθηκαν σ' αυτή τα εν λόγω σήματα και

εφόσον σε μια τέτοια περίπτωση το αντάλλαγμα για τη μεταβίβαση θα ήταν σημαντικά υψηλότερο,

— ότι ο όμιλος American Standard δεν απεσύρθη παρά προσωρινώς από τον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως και έχει διατηρήσει το δικαίωμά του να επαναλάβει τη δραστηριότητα αυτή όσον αφορά τα συστήματα κλιματισμού (ψύξεως και θερμάνσεως)⁵⁸,

— ότι ουδέποτε ο όμιλος απεδέχθη την εξαγωγή εγκαταστάσεων θερμάνσεως από τη Γαλλία προς άλλα κράτη μέλη και ότι ο όμιλος αυτός παρενέβη στις χώρες ως προς τις οποίες έλαβε γνώση της υπάρξεως τέτοιας εξαγωγής, και συγκεκριμένα τη Γερμανία και την Ιταλία,

και

— ότι είναι δυνατό να ανέχθηκε ο όμιλος για ορισμένα έτη εξαγωγές προς την Ιταλία, γεγονός η εξήγηση του οποίου πρέπει να αναζητηθεί στην απόφαση του Δικαστηρίου HAG I, ενώ οι αγωγές επί παραλείψει στη Γερμανία και την Ιταλία

⁵⁸ — Η Ideal-Standard GmbH προσέθεσε ότι το σήμα Ideal Standard όσον αφορά τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως εξακολουθεί να παραμένει πολύτιμο για τον όμιλο, ο οποίος σχεδιάζει να το χρησιμοποιήσει εμπορικά, π. χ., χορηγώντας άδειες χρησιμοποίησής ή πωλώντας το (όπως συνέβη στη Γαλλία).

ασκήθηκαν ακριβώς μετά την απόφαση του Δικαστηρίου HAG II.

143. Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν κατά τη γνώμη μου κατάλληλες περιστάσεις για μια ερμηνεία της συμβάσεως μεταβιβάσεως που συνήφθη μεταξύ της Ideal-Standard SA και της SGF. Είναι δυνατό η σύμβαση αυτή να πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πράγματι περιλαμβάνει μια αποσύνδεση του σήματος όσον αφορά το σύνολο του κοινοτικού εδάφους, εφόσον επιτρέπει στην SGF να εξάγει εγκαταστάσεις θερμάνσεως στα άλλα κράτη μέλη. Είναι δυνατό η στάση που τήρησε ο όμιλος American-Standard κατά την επακολουθήσασα περίοδο να θεωρηθεί ότι έχει σημασία για την ερμηνεία της συμβάσεως και είναι ίσως σημαντικό για την κατανόησή της το γεγονός ότι η εν λόγω σύμβαση συνήφθη ενώ το Δικαστήριο είχε εκδόσει την απόφασή του HAG I, δοθέντος ότι η απόφαση αυτή μπορούσε να δώσει στις επιχειρήσεις την αίσθηση ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούσαν αν επικαλεσθούν το δικαίωμα επί του σήματος προκειμένου να απαγορεύσουν τη διάθεση στο εμπόριο προϊόντων φερόντων όμοιο σήμα σε περίπτωση που τα σήματα αυτά είχαν την ίδια προέλευση.

144. Όμως, το πρόβλημα της ερμηνείας της συναφθείσας συμβάσεως μεταβιβάσεως εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών και δικαστηρίων.

145. Ωστόσο, η IHT και η Επιτροπή ισχυρίζονται, ειδικότερα, ότι η διάταξη της γερμανικής νομοθεσίας περί σημάτων που επι-

τρέπει να απαγορεύεται στην IHT η διάθεση στο εμπόριο εγκαταστάσεων θερμάνσεως υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως δεν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο. Αναφέρουν ότι ο όμιλος American Standard αντιτίθεται στην εμπορία στη Γερμανία εγκαταστάσεων θερμάνσεως φερουσών το σήμα Ideal Standard, ενώ ο εν λόγω όμιλος δεν παράγει ο ίδιος εγκαταστάσεις θερμάνσεως, ενώ ο όμιλος προέβη στη Γαλλία σε μερική μεταβίβαση του σήματος και εδέχθη ως εκ τούτου να μπορεί ο αγοραστής να χρησιμοποιεί στην αγορά το σήμα για εγκαταστάσεις θερμάνσεως τη στιγμή ακριβώς που ο όμιλος χρησιμοποιεί το ίδιο σήμα για συσκευές ειδών υγιεινής και ενώ ο όμιλος παρέμεινε αδρανής όσον αφορά την πώληση, σε άλλα κράτη μέλη, συσκευών θερμάνσεως φερουσών το σήμα.

Το γεγονός αυτό με ωθεί στο να διατυπώσω τις εξής παρατηρήσεις.

146. Όσον αφορά την ενδεχόμενη παθητικότητα — πράγμα που άλλωστε αμφισβητείται — του ομίλου American Standard όσον αφορά την άσκηση των επί του σήματος δικαιωμάτων του σε ορισμένα κράτη μέλη, μια τέτοια παθητικότητα δεν μπορεί να επηρεάσει την εκτίμηση, από πλευράς κοινοτικού δικαίου, μιας διατάξεως επιτρέπουσας την άσκηση δικαιωμάτων επί του σήματος εντός άλλων κρατών μελών.

147. Ομοίως, το γεγονός ότι, στη Γαλλία, η Ideal-Standard SA μεταβίβασε το σήμα της μόνο για ένα μέρος των προϊόντων για τα οποία είχε τούτο καταχωρισθεί δεν αρκεί για να καταστεί η γερμανική νομοθεσία ασυμβίβαστη με το κοινοτικό δίκαιο. Το κοινοτικό δίκαιο δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια να υποχρεούται ο δικαιούχος ενός σή-

ματος να διαθέτει το σήμα του κατά τον ίδιο τρόπο εντός όλων των κρατών μελών. Ομοίως, δεν μπορεί από το κοινοτικό δίκαιο να προκύψει ότι το γεγονός ότι ένας δικαιούχος σήματος επέλεξε να το διαθέσει κατά τρόπο διαφορετικό, τούτο πρέπει να θεωρηθεί, αυτό καθ'αυτό, ως μια τόσο σοβαρή περισταση ώστε να συνεπάγεται την επέκταση, σε ολόκληρη την Κοινότητα, του εννόμου αποτελέσματος των διαθέσεων στις οποίες έχει προβεί ο δικαιούχος ενός σήματος εντός άλλου κράτους μέλους. Με άλλα λόγια, δεν είναι δυνατό τα γερμανικά δικαστήρια να υποχρεωθούν, από το κοινοτικό δίκαιο, να κρίνουν ότι το γεγονός ότι στη Γαλλία ο όμιλος American Standard απεδέχθη ρητώς, υπό τη μορφή μερικής μεταβίβασης, την ταυτόχρονη χρησιμοποίηση του σήματος για τις συσκευές θερμάνσεως, σημαίνει ότι ο εν λόγω όμιλος δεν πρέπει να μπορεί να αντιταχθεί στη Γερμανία σε μια τέτοια ταυτόχρονη χρησιμοποίηση.

148. Και τούτο είναι ακόμη περισσότερο αληθές δοθέντος ότι υφίστανται διαφορές όσον αφορά τις δυνατότητες διαθέσεως των δικαιωμάτων αυτών σύμφωνα με τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η σχετική με τα σήματα νομοθεσία περιλαμβάνει κανόνες οι οποίοι απαγορεύουν σ' έναν δικαιούχο σήματος να το μεταβιβάζει μόνο για ένα μέρος των προϊόντων για τα οποία έχει αυτό καταχωρισθεί. Όπως ανέφερε η Γερμανική Κυβέρνηση τούτο ακριβώς συμβαίνει με το γερμανικό δίκαιο⁵⁹.

149. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν κάνει δεκτό ότι η μεταβίβαση ενός σήματος

εντός κράτους μέλους σημαίνει ότι ο δικαιούχος του σήματος χάνει το αποκλειστικό του δικαίωμα εντός των κρατών μελών όπου εξακολουθεί να διατηρεί το σήμα, το γεγονός ότι μια επιχείρηση κάνει χρήση μιας ευχέρειας που της παρέχεται προκειμένου να προβεί, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, στη μερική μόνο μεταβίβαση του σήματός της, δεν μπορεί, κατά μείζονα, να παραγάγει ένα τέτοιο αποτέλεσμα.

150. Τέλος, προκειμένου περί του ζητήματος σε ποιο βαθμό μπορεί να είναι ασυμβίβαστο με τα άρθρα 30 και 36 το να απαγορευθεί η διάθεση στο εμπόριο προϊόντων μέσω της προβολής ενός σήματος το οποίο δεν έχει χρησιμοποιηθεί, τούτο δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, καθόσον, όπως θα καταφανεί από το επόμενο τμήμα, πρόκειται, εν πάση περιπτώσει, για μια κατάσταση όπου η Ideal-Standard GmbH δεν επικαλείται το σήμα της για τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως αλλά το σήμα που αφορά τους εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής, το οποίο βεβαίως χρησιμοποιείται, ισχυριζόμενη ότι οι εγκαταστάσεις θερμάνσεως και οι εξοπλισμοί σε είδη υγιεινής αποτελούν ομοειδή προϊόντα.

β. Ο κίνδυνος συγχύσεως

151. Ο δικαιούχος ενός σήματος δεν μπορεί να προβάλει το αποκλειστικό του δικαίωμα προκειμένου να αντιταχθεί στην εισαγωγή προϊόντων τα οποία φέρουν σήματα όμοια ή δυνάμενα να προκαλέσουν σύγχυση παρά μόνο όταν πρόκειται για προϊόντα που είναι τα ίδια ή ομοειδή μ' εκείνα για τα οποία τυγχάνει προστασίας το οικείο σήμα. Πράγ-

⁵⁹ — Η Γερμανική Κυβέρνηση ανέφερε ότι δεν επιτρέπονται μερικές μεταβιβάσεις καταχωρισμένων σημάτων, πλην όμως είναι υπό επεξεργασία σχετική τροποποίηση του νόμου με την οποία παρέχεται η δυνατότητα αυτή.

ματι, μόνο σε μια τέτοια κατάσταση υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως. Στις κατατεθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις, έγινε λόγος σχετικά με το ζήτημα σε ποιο βαθμό οι εξοπλισμοί σε είδη υγιεινής και οι εγκαταστάσεις θερμάνσεως αποτελούν προϊόντα ομοειδή τα οποία είναι δυνατό να προκαλούν κίνδυνο συγχύσεως.

εγκαταστάσεις θερμάνσεως αποτελούν ομοειδή προϊόντα δίδοντας στο ερώτημα αυτό καταφατική απάντηση⁶².

153. Η Ideal-Standard GmbH ισχυρίζεται ότι τα προϊόντα της συγχέονται συχνά με αυτά που εμπορεύεται η IHT στη Γερμανία υπό το σήμα Ideal Standard. Η IHT ισχυρίζεται ότι λόγω της σημειωθείσας τεχνικής και οικονομικής εξέλιξης, δεν υφίσταται πλέον μεταξύ του τομέα της θερμάνσεως και του τομέα των ειδών υγιεινής σχέσεις ικανές να προκαλέσουν κίνδυνο συγχύσεως⁶³. Η Επιτροπή διατείνεται ότι είναι ανάγκη οι έννοιες των ομοειδών προϊόντων και του κινδύνου συγχύσεως να ερμηνευθούν περιοριστικώς ώστε να διασφαλιστεί ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων δεν θα παρεμποδίζεται πέραν των ορίων που επιβάλλει η προστασία του σήματος.

152. Οι λόγοι για τους οποίους τίθεται το πρόβλημα αυτό δεν είναι απολύτως σαφείς. Είναι βεβαίως ακριβές ότι η Ideal-Standard GmbH εμπορεύεται μόνο εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής, πλην όμως σύμφωνα με τα παρασχεθέντα εν προκειμένω στοιχεία, η εταιρεία αυτή εξακολουθεί πάντοτε να είναι δικαιούχος του σήματος Ideal Standard και για τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως⁶⁰ και, επομένως, πρέπει εκ πρώτης όψεως να μπορεί να αντιτίθεται στην εκ μέρους της IHT εμπορία εγκαταστάσεων θερμάνσεως προβάλλοντας το γεγονός ότι πρόκειται για προϊόντα ίδιας φύσεως με αυτά για τα οποία έχει καταχωριστεί το σήμα. Το πρόβλημα οφείλεται ίσως στο γεγονός ότι το γερμανικό σήμα για τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως κινδυνεύει να διαγραφεί λόγω αχρησίας πράγμα που θα έχει ως συνέπεια να μη μπορεί τούτο να προβληθεί στο πλαίσιο αγωγής επί παραλείψει⁶¹. Με τη σχετική του απόφαση, το Landsgericht Düsseldorf έκρινε εν πάση περιπτώσει αναγκαίο να αποφανθεί επί του ζητήματος σε ποιο βαθμό οι εξοπλισμοί ειδών υγιεινής και οι

62 — Προκειμένου να καταλήξει στην κρίση αυτή, το εν λόγω δικαστήριο θεώρησε σημαντικό το γεγονός ότι οι δύο αυτοί τομείς αποτελούν από μακρόν χρόνο το αντικείμενο κοινών εμπορικών εκθέσεων, ότι και οι δύο εκπροσωπούνται από την ίδια εθνική επαγγελματική οργάνωση και ότι υπήρξε πράγματι μια σειρά περιπτώσεων συγχύσεως μεταξύ των προϊόντων της Ideal-Standard GmbH και αυτών της IHT. Τέλος, το εθνικό δικαστήριο θεώρησε ως ασκούν αποφασιστική σημασία το γεγονός ότι ο όμιλος American Standard ασκούσε δραστηριότητες στον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως μέχρι το 1976 και ότι το σήμα Ideal Standard εξακολουθεί να είναι γνωστό στον τομέα αυτό, αυτός είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο η εμπορία υπ' αυτή την επωνυμία εγκαταστάσεων θερμάνσεως εξακολουθεί σχεδόν αναπόφευκτα να δίδει την εντύπωση ότι ο όμιλος American Standard έχει επαναλάβει τις δραστηριότητές του στον τομέα αυτόν. Το εθνικό δικαστήριο προσθέτει ότι, επιπλέον, η IHT διαφήμιζε τα προϊόντα της με τη φράση «η επιστροφή ενός παγκοσμίου σήματος (...) IDEAL STANDARD».

63 — Στις υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις της, η IHT αμφισβητεί την κρίση του Landgericht Düsseldorf σχετικά με το γεγονός ότι υπήρξαν πράγματι αρκετές περιπτώσεις συγχύσεως και ότι οι δραστηριότητες του ομίλου American Standard στον τομέα των εγκαταστάσεων θερμάνσεως, οι οποίες έχουν τερματιστεί από δεκαπέντε και πλέον ετών, εξακολουθούν να είναι γνωστές. Στη συνέχεια η IHT μνημονεύει ότι μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε ένας πλήρης σχεδόν χωρισμός σε επίπεδο παραγωγής μεταξύ του τομέα της θερμάνσεως και του τομέα των ειδών υγιεινής και ότι ο χωρισμός αυτός είχε σημαντικές επιπτώσεις στο λιανικό εμπόριο και τις επιχειρήσεις εγκαταστάσεων. Η IHT υπογραμμίζει ότι το ένα τρίτο των επιχειρήσεων του τομέα του αερίου, του ύδατος, της κεντρικής θερμάνσεως, του εξεαερισμού, του κλιματισμού και των υδραυλικών εγκαταστάσεων δεν έχουν τίποτα το κοινό με την πώληση ή την εγκατάσταση εξοπλισμών ειδών υγιεινής. Εξάλλου, η IHT δηλώνει ότι έχουν επιστημανθεί στους δύο τομείς μια σειρά ομίλων ειδικών συμπεριδόντων και ότι τα βιομηχανικά και εμπορικά συμφέροντα προσοψίζονται όσον αφορά κάθε κλάδο δύο ανεξάρτητες οργανώσεις.

60 — Στη Διάταξη του περί παραπομπής, το Oberlandesgericht Düsseldorf εξήγησε ότι το γερμανικό σήμα είχε κατατεθεί για τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως, δημοθυγίας ατμού, ψύξεως, στεγνώματος, αερισμού, υδραυλικών και ειδών υγιεινής, συμπεριλαμβανομένων και εξαρτημάτων των προϊόντων αυτών, όπως ειδικότερα, νιπτήρων, τουαλετών, μπιντέδων, μπάνιων, ντους (μη ιατρικής φύσεως) των συμπληρωμάτων σωληνώσεων των εγκαταστάσεων αυτών καθώς και των καλωφάγε από χάλυβα και από χυτοσίδηρο και των καυστήρων.

61 — Η IHT ανέφερε ότι τον Απρίλιο του 1993 ασκήθηκε κατά της American Standard αγωγή με σκοπό τη διαγραφή λόγω αχρησίας του γερμανικού σήματος όσον αφορά τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως.

Τόσο η Επιτροπή όσο και η ΙΗΤ φρονούν ότι, συναφώς, πρέπει να δοθεί ουσιώδης σημασία στο γεγονός ότι μια γαλλική εταιρία του ιδίου ομίλου δεν θεώρησε ότι θα προκαλούσε προβλήματα η μεταβίβαση του σήματος όσον αφορά τις εγκαταστάσεις θερμάνσεως στη Γαλλία, σήμα το οποίο όμως σκόπευε να διατηρήσει για τους εξοπλισμούς σε είδη υγιεινής.

154. Το ζήτημα σε ποιο βαθμό οι εξοπλισμοί σε είδη υγιεινής και οι εγκαταστάσεις θερμάνσεως αποτελούν ομοειδή προϊόντα εμπύπτει στους κανόνες του εθνικού δικαίου. Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, ελλείψει ενοποιησεως ή προσεγγίσεως των νομοθεσιών στο πλαίσιο της Κοινότητας, ο προσδιορισμός των προϋποθέσεων και των διαδικαστικών λεπτομερειών σχετικά με την προστασία ενός δικαιώματος επί αλου εμπύπτει στην εθνική νομοθεσία⁶⁴. Τούτο ακριβώς διευκρίνισε το Δικαστήριο με την απόφασή του Deutsche Renault αποφαινόμενο ότι «ο προσδιορισμός των κριτηρίων που επιτρέπουν να συναχθεί η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως αποτελεί μέρος των λεπτομερειών που αφορούν την προστασία του δικαιώματος επί του σήματος οι οποίες (...) εμπύπτουν στο εθνικό δίκαιο» και ότι «το κοινοτικό δίκαιο δεν έχει καθιερώσει κάποιο αυστηρό κριτήριο ερμηνείας αναφορικά με τον κίνδυνο συγχύσεως» (σκέψεις 31 και 32).

155. Ωστόσο, το εθνικό δίκαιο υπόκειται, και ως προς το σημείο αυτό, στα όρια που

επιβάλλει το άρθρο 36, δεύτερη φράση, της Συνθήκης σύμφωνα με το οποίο οι απαγορεύσεις στο εμπόριο δεν δύνανται να αποτελούν ούτε μέσα αυθαιρέτων διακρίσεων ούτε συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών⁶⁵.

156. Νομίζω ότι ουδείς παρίσταται λόγος να εξετάσει το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, το ζήτημα αν το σχετικό με τα σήματα γερμανικό δίκαιο ικανοποιεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 36, δεύτερη φράση, κατά το μέτρο που επιτρέπει τη διαπίστωση ότι οι εξοπλισμοί σε είδη υγιεινής και οι εγκαταστάσεις θερμάνσεως αποτελούν ομοειδή προϊόντα. Εν προκειμένω ο πρώτος λόγος είναι ότι στο Δικαστήριο, όπως υπογραμμίζεται και από τη Γερμανική Κυβέρνηση, δεν υποβλήθηκε προδικαστικό ερώτημα ως προς το σημείο αυτό και ο δεύτερος λόγος είναι ότι εγώ προσωπικώς θεωρώ σαφές ότι δεν υπήρξε στην προκειμένη περίπτωση υπέρβαση των ορίων που θα μπορούσαν συναφώς να συναχθούν από το άρθρο 36, δεύτερη φράση⁶⁶.

65 — Βλ. συναφώς τη σκέψη 19 της αποφάσεως Deutsche Renault όπου το Δικαστήριο έκρινε: «(...) ο ρόλος της δεύτερας φράσεως του άρθρου 36 είναι να εμποδίζεται ώστε οι περιορισμοί στο εμπόριο που στηρίζονται στους μνημονευμένους στην πρώτη φράση λόγους να μην εκτρέπονται του σκοπού τους και να χρησιμοποιούνται κατά τρόπο ώστε να εισάγονται δυσμενείς διακρίσεις για τα εμπορεύματα καταγωγής άλλων κρατών μελών ή να προστατεύονται εμμέσως ορισμένες εγχώριες παραγωγές.»

66 — Βλ. συναφώς τη σκέψη 33 της αποφάσεως Deutsche Renault όπου το Δικαστήριο έκρινε: «Πρέπει ωστόσο να υπομνηστεί ότι το εθνικό δίκαιο υπόκειται στα όρια που επιβάλλει η δεύτερη φράση του άρθρου 36 της Συνθήκης. Όμως, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι τα όρια αυτά παραβιάστηκαν. Ειδικότερα, από πουθενά δεν καταφαίνεται ότι τα γερμανικά δικαστήρια προβαίνουν σε ευρεία ερμηνεία της εννοίας της συγχύσεως όταν πρόκειται για την προστασία του σήματος Γερμανού παραγωγού αλλά προτιμούν στενή ερμηνεία της ίδιας αυτής εννοίας όταν πρόκειται για προστασία σήματος παραγωγού εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος.»

64 — Βλ. την προσπάθεια εκδόσεως απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1993, C-317/91, Deutsche Renault AG κατά Audi AG (Συλλογή 1993, σ. I-6260, σκέψη 20).

Συμπέρασμα

Επομένως, βάσει των όσων έχω ήδη αναπτύξει, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα ως εξής:

Είναι αντίθετο προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ το να επιτρέπει μια εθνική νομοθεσία σε μια επιχείρηση, κάτοχο δικαιώματος επί σήματος εντός κράτους μέλους, να αντιτίθεται στην εισαγωγή, από άλλο κράτος μέλος, ομοειδών προϊόντων που νομίμως φέρουν εντός του τελευταίου αυτού κράτους σήμα το οποίο είναι όμοιο ή μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση με το προστατευόμενο σήμα, όταν το σήμα με το οποίο τα επίμαχα προϊόντα εισάγονται ανήκε αρχικώς σε θυγατρική εταιρία της επιχείρησης η οποία αντιτίθεται στις εισαγωγές και αποκτήθηκε από τον νέο του δικαιούχο στο πλαίσιο συμβάσεως συναφθείσας με τη θυγατρική εταιρία.